

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
AGENCIJA ZA BANKARSTVO FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

I N F O R M A C I J A

**O BANKARSKOM SISTEMU
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
30. 09. 2008.**

Sarajevo, novembar/studeni 2008.

Agencija za bankarstvo Federacije BiH, kao regulatorna institucija koja obavlja superviziju (nadzor) banaka, sačinila je Informaciju o bankarskom sistemu Federacije BiH (stanje 30. septembra 2008. godine) na osnovu izvještaja banaka, te ostalih informacija i podataka koje su banke dostavile. Obuhvaćeni su i rezultati i podaci do kojih se došlo kontrolama na licu mjesta (on site) i analizama u Agenciji (off site finansijske analize).

I	U V O D	1
II	POSLOVNE PERFORMANSE BANAKA U FEDERACIJI BIH	2
	1. STRUKTURA BANKARSKOG SEKTORA	
	1.1. Status, broj i poslovna mreža	2
	1.2. Struktura vlasništva	2
	1.3. Kadrovi	6
	2. FINANSIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA	
	2.1. Bilans stanja	8
	2.1.1. Obaveze	13
	2.1.2. Kapital – snaga i adekvatnost	17
	2.1.3. Aktiva i kvalitet aktive	20
	2.2. Profitabilnost	26
	2.3. Likvidnost	30
	2.4. Devizni rizik	34
III	ZAKLJUČCI I PREPORUKE	37
	P R I L O Z I	

I UVOD

U devet mjeseci 2008. godine bankarski sistem Federacije BiH zadržao je umjeren kontinuitet rasta i razvoja, ali u odnosu na ranije periode evidentan je usporeniji rast bilansne sume. Bankarsku dozvolu sa 30.09.2008. godine imalo je 20 banaka, što je za dvije banke manje u odnosu na kraj 2007. godine: HVB Central Profit Banka d.d. Sarajevo pripojena je UniCredit Zagrebačkoj banci d.d. Mostar sa 29.02.2008.godine (novi naziv banke je UniCredit Bank d.d. Mostar), a posebnim zakonom regulisano je osnivanje i rad Razvojne banke FBiH, Sarajevo, koja je od 01. 07. 2008. godine pravni sljednik Investicijske banke F BiH d.d. Sarajevo. U ovom periodu (12. 09. 2008.) Agencija za bankarstvo FBiH (FBA) je donijela rješenje kojim je okončan postupak privremene uprave u Privrednoj banci d.d. Sarajevo, a privremenu upravu imale su UNA banka d.d. Bihać i Hercegovačka banka d.d. Mostar. Nastavljajući sa širenjem mreže organizacionih dijelova, banke iz FBiH su u devet mjeseci 2008. godine otvorile 68 novih organizacionih dijelova (tri su otvorena u RS-u, a dva u Brčko Distriktu), a u bankama FBiH bilo je ukupno zaposleno 7.924 radnika.

Ukupna bilansna suma banaka u FBiH na dan 30. 09. 2008. godine iznosila je 15,2 milijarde KM, što je za 7% ili za jednu milijardu KM više u odnosu na kraj 2007. godine. Evidentna je dominacija pet najvećih banaka u sistemu koje „drže“ cca 80% tržišta (na kraju 2007. godine 74,4%), kredita i depozita. Na samo dvije banke odnosi se 70% ili 701 milion KM od ukupnog rasta bilansne sume bankarskog sektora, a kod tri banke (koje i dalje imaju dominantno učešće od 67,4%) aktiva prelazi iznos od dvije milijarde. Najveći broj banaka (10) je s aktivom manjom od 500 miliona KM, dok četiri banke (dvije pod privremenom upravom) imaju aktivu manju od 100 miliona KM.

Rast bilansne sume u izvorima je najviše finansiran rastom depozita (za 8% ili 821 milion KM), a uzeti krediti imali su rast od samo 2% ili 30 miliona KM. S druge strane, kreditni plasmani povećani su za 17% i sa 30. 09. 2008. godine iznosili su 10,4 milijarde KM, a novčana sredstva su smanjena za 10% i iznosila su 4,4 milijarde KM. Kapital je imao minimalan rast od 1% ili osam miliona, najviše zbog uticaja statusne promjene Investicijske banke FBiH i prestanak uključivanja podataka ove banke u pokazatelje za bankarski sistem nakon 01. 07. 2008. godine, posebno zbog visokog iznosa njenog kapitala. Inače, regulatorni kapital banaka u FBiH, koji je ostao na nivou prošlogodišnjeg, sa 30. 09. 2008. iznosio je 1,9 milijardi KM. Rast osnovnog kapitala, po osnovu priliva novog, svježeg kapitala-dokapitalizacije je u iznosu od 79 miliona KM kod pet banaka, uz ostvarenje emisijonog ažia od 8,8 miliona KM.

Ukupna profitabilnost sistema značajno je lošija u odnosu na isti period 2007. godine. Generalno, ostvarena dobit je sporije rasla, ili je manja kod većine banaka u sistemu, kao posljedica bržeg rasta kamatnih i nekamatnih rashoda u odnosu na ukupne prihode. Za devet mjeseci 2008. godine na nivou sistema ostvaren je pozitivan finansijski rezultat-dobit u iznosu od 57,1 milion KM, što je značajno smanjenje od 50% ili 56,3 miliona KM u odnosu na isti period 2007. godine. Pozitivan finansijski rezultat od 89,6 miliona KM ostvarilo je 14 banaka, što je za 23,7% ili 27,8 miliona KM manje nego u istom periodu 2007. godine. Istovremeno, gubitak u poslovanju, u iznosu od 32,5 miliona KM iskazan je kod šest banaka.

Banke su i u 2008. godini nastavile s intenzivnim kreditiranjem privatnih preduzeća (plasmani porasli za 19% ili 767 miliona KM), a rast od 16% ili 719 miliona KM imali su krediti plasirani stanovništvu. Inače, u posmatranom periodu 2008. godine evidentiran je usporeniji rast štednje. Štedni depoziti, sa stopom rasta od 10% ili 412 miliona KM dostigli su iznos od 4,53 milijarde KM, a u tri najveće banke nalazi se 74,1% štednje. Od ukupnog iznosa štednje 31% se odnosi na štedne depozite u domaćoj valuti, a 69% u stranoj valuti.

II POSLOVNE PERFORMANSE BANAKA U FEDERACIJI BIH

1. STRUKTURA BANKARSKOG SEKTORA

1.1. Status, broj i poslovna mreža

Na dan 30. 09. 2008. godine u Federaciji BiH bankarsku dozvolu imalo je 20 banaka. Broj banaka je manji za dvije u odnosu na 31. 12. 2007. godine. Data je saglasnost za statusnu promjenu pripajanja HVB Central Profit Banke d.d. Sarajevo UniCredit Zagrebačkoj banci d.d. Mostar koja je istovremeno promijenila naziv u UniCredit Bank d.d. Mostar. Proces pripajanja je završen 29. 02. 2008. godine. Posebnim zakonom regulirano je osnivanje i rad Razvojne banke Federacije BiH, Sarajevo, koja je pravni sljednik Investicijske banke Federacije BiH d.d., Sarajevo, od 01.07.2008. godine.

Privremenu upravu sa 30. 09. 2008. godine imale su dvije banke (UNA banka d.d. Bihać i Hercegovačka banka d.d. Mostar).

Banke su u 2008. godini nastavile sa širenjem mreže svojih organizacionih dijelova. Banke iz Federacije BiH otvorile su 68 novih organizacionih dijelova. Od novootvorenih, tri su otvorena u Republici Srpskoj, a dva u Brčko Distriktu. U odnosu na 31. 12. 2007. godine kada su banke imale 569 organizacionih dijelova, navedeno predstavlja porast od 11,95%.

Sa 30. 09. 2008. godine sedam banaka iz Federacije BiH imale su 57 organizacionih dijelova u Republici Srpskoj, a 11 banaka je imalo 17 organizacionih dijelova u Brčko Distriktu. Šest banaka iz Republike Srpske imale su 22 organizaciona dijela u Federaciji BiH (jedan novi organizacioni dio je otvoren, ali je jedan zatvoren).

Dozvolu za obavljanje međubankarskih transakcija u unutrašnjem platnom prometu 30. 09. 2008. godine imale su sve banke, a osigurane depozite imalo je 14 banaka.

1.2. Struktura vlasništva

Struktura vlasništva nad bankama¹ sa 30. 09. 2008. godine ocjenjena na osnovu raspoloživih informacija i uvida u samim bankama² je sljedeća:

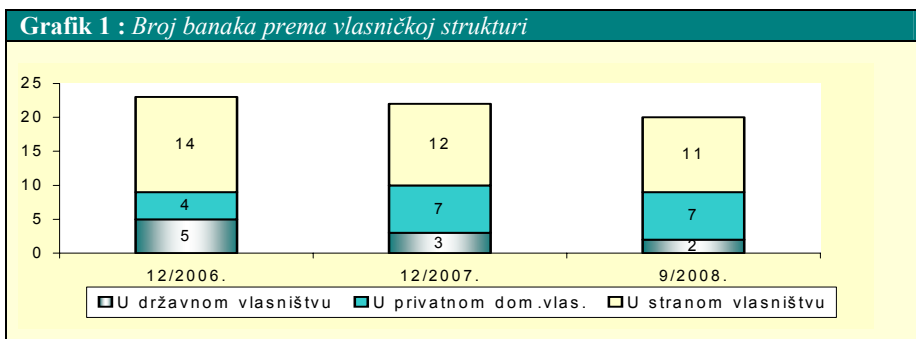
- U privatnom i pretežno privatnom vlasništvu 18 banaka (90%)
- U državnom i pretežno državnom vlasništvu³ 2 banke (10%)

Od 18 banaka u pretežno privatnom vlasništvu, sedam banaka je u većinskom vlasništvu domaćih pravnih i fizičkih osoba (rezidenata), dok je 11 banaka u većinskom stranom vlasništvu.

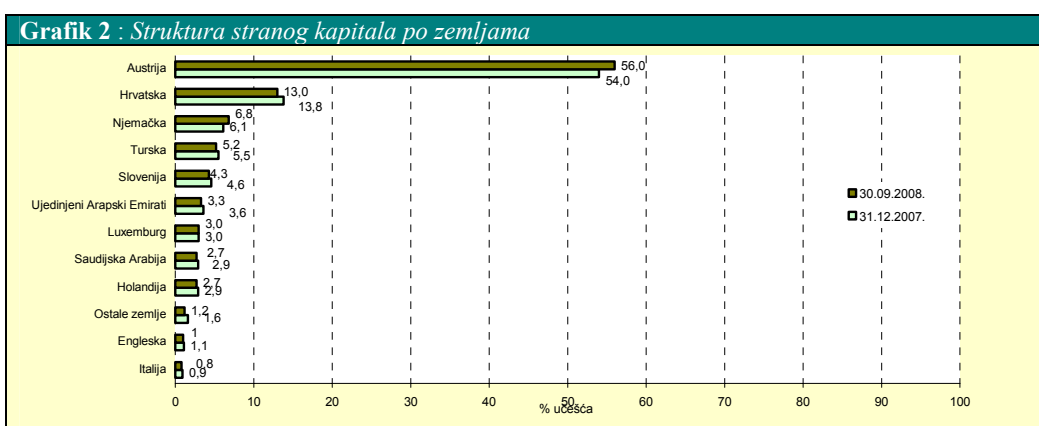
¹ Kriterij podjele banaka po vrsti vlasništva je vlasništvo na dioničkom kapitalu banaka.

² Na osnovu dobijenih dokumenata, kao i registracija kod nadležnih institucija svih promjena u kapitalu i dioničarima banaka, došlo se do strukture vlasništva na kapitalu banaka u FBiH sa 30.06.2008.godine.

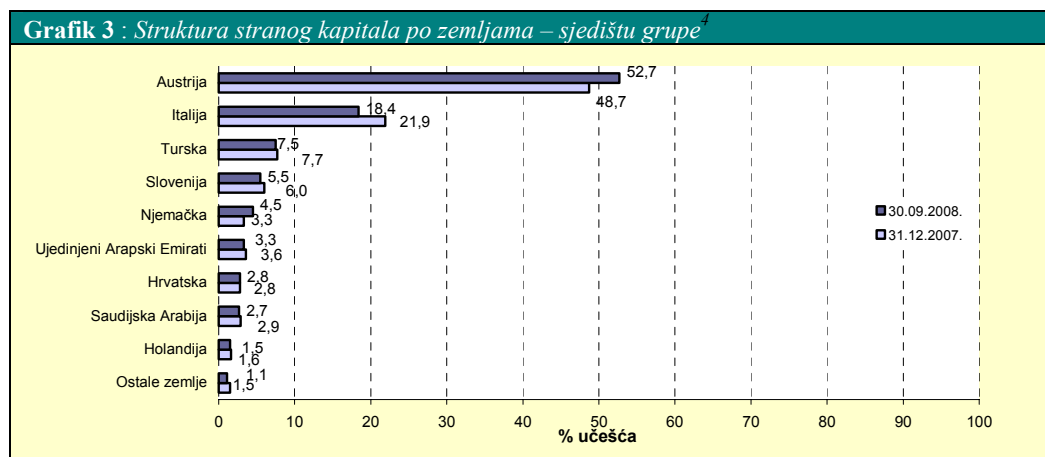
³ Državno vlasništvo se odnosi na domaći državni kapital BiH.

Ako se analizira samo strani kapital po kriteriju zemlje porijekla dioničara, sa 30. 09. 2008. godine 56% stranog kapitala bilo je u vlasništvu dioničara iz Austrije, zatim 13% se odnosi na dioničare iz Hrvatske, dok su ostale zemlje imale učešće manje od 7%.

Međutim, ako se uzmu u obzir kapitalne veze, struktura stranog kapitala može se promatrati i po kriteriju zemlje sjedišta majke-matice, odnosno grupe u čijem su većinskom vlasništvu (direktno ili indirektno preko članica iz grupe) banke u Federaciji BiH. Prema ovom kriteriju sa 30. 09. 2008. godine takođe je najveće učešće bankarskih grupa i banaka iz Austrije (52,7%), a slijede italijanske banke s učešćem od 18,4%. Ostale zemlje imaju učešća manja od 7,5%.

⁴ Pored zemalja sjedišta matice-grupacije čije su članice banke iz F BiH, uključene su i zemlje iz kojih su svi ostali strani dioničari banaka iz F BiH.

Manje promjene u vlasničkoj strukturi, po oba navedena kriterija, u posmatranom periodu 2008. godine rezultat su izvršene dokapitalizacije u dvije banke u većinskom vlasništvu banaka iz Austrije, što je dovelo do povećanja učešća kapitala iz ove zemlje za dva procentna poena, odnosno prema sjedištu grupe za četiri procentna poena.

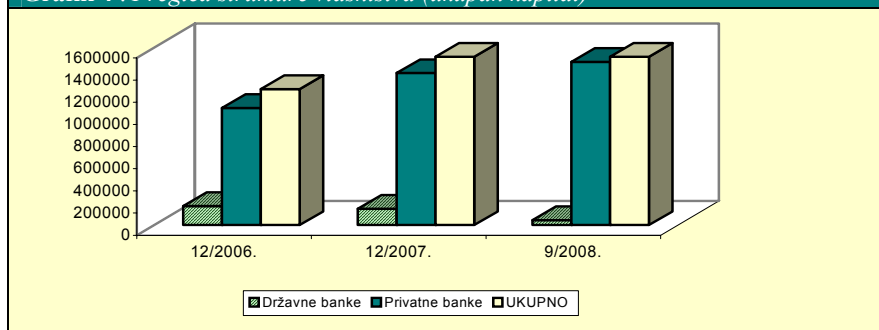
Struktura vlasništva može se promatrati i s aspekta finansijskih pokazatelja, odnosno prema vrijednosti ukupnog kapitala⁵.

-u 000 KM-

Tabela 1 : Struktura vlasništva prema ukupnom kapitalu

BANKE	31.12.2006.		31.12.2007. ⁶		30.09.2008.		INDEKS	
							3/2	4/3
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Državne banke	170.680	14%	147.022	10%	45.172	3%	86	31
Privatne banke	1.055.905	86%	1.363.020	90%	1.472.508	97%	129	108
U K U P N O	1.226.585	100%	1.510.042	100%	1.517.680	100%	123	101

Grafik 4 : Pregled strukture vlasništva (ukupan kapital)

Posmatrano kroz učešće državnog, privatnog i stranog kapitala u dioničkom kapitalu banaka dobije se detaljnija slika o strukturi vlasništva kapitala banaka u Federaciji BiH.

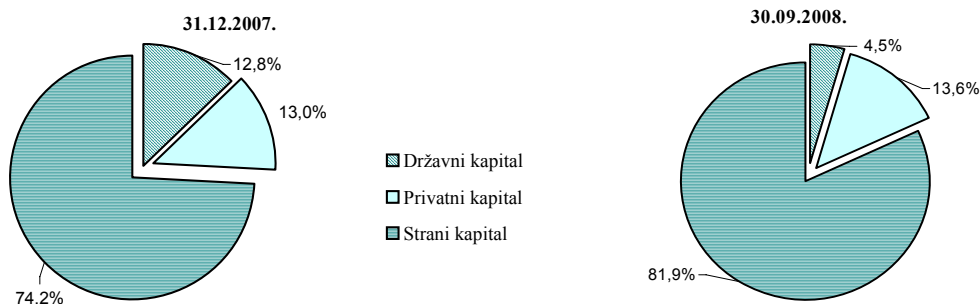
- u 000 KM-

Tabela 2 : Struktura vlasništva prema učešću državnog, privatnog i stranog kapitala

DIONIČKI KAPITAL	31.12.2006.		31.12.2007.		30.09.2008.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	5/3	7/5
1	3	4	5	6	7	8	9	10
Državni kapital	135.019	15,2	133.582	12,8	46.100	4,5	99	35
Privatni kapital (rezidenti)	83.077	9,3	135.728	13,0	138.995	13,6	163	102
Strani kapital (nerezidenti)	670.695	75,5	775.912	74,2	834.644	81,9	116	108
U K U P N O	888.791	100,0	1.045.222	100,0	1.019.739	100,0	118	98

⁵ Iz bilansa stanja po shemi FBA: dionički kapital, emisioni ažio, neraspoređena dobit i rezerve, i ostali kapital (finansijski rezultat tekućeg perioda).

⁶ Svi podaci u Informaciji koji se odnose na 31.12.2007. godine su iz revidiranih finansijskih izvještaja banaka (revizija obavljena od strane vanjskog revizora kod 21 banke u F BiH).

Grafik 5: Struktura vlasništva (dionički kapital)

Dionički kapital banaka u Federaciji BiH u tri kvartala 2008. godine smanjen je za 2,4% ili 25,5 miliona KM, a najvažnije promjene su: u obračunu dioničkog kapitala više se ne nalazi dionički kapital Razvojne banke Federacije BiH Sarajevo u iznosu od 87,5 miliona KM; u šest banaka dionički kapital je povećan dokapitalizacijom za 80 miliona KM (svježi novac 79 miliona KM), od čega se na nerezidenate odnosi 72,7 miliona KM, a rezidenate 7,3 miliona KM; statusna promjena pripajanja jedne banke drugoj (obje s većinskim stranim učešćem u kapitalu), s iznosom kapitala manjim od nominalnog (razlika je išla u korist emisionog ažia), uticala je na smanjenje dioničkog kapitala nerezidenata u devet mjeseci 2008. godine za 18,1 milion KM.

Analiza vlasničke strukture banaka s aspekta dioničkog kapitala najizrazitije pokazuje promjene i trendove u bankarskom sistemu FBiH, i to u promjeni strukture vlasništva.

Udio državnog u ukupnom dioničkom kapitalu sa 30. 09. 2008. godine iznosi 4,5 % i manji je za 8,3 procentna poena u odnosu na kraj 2007. godine.

U odnosu na kraj 2007. godine učešće privatnog kapitala (rezidenata) u ukupnom dioničkom kapitalu povećano je sa 13% na 13,6% ili 3,3 miliona KM. Zbog znatno većeg povećanja kapitala nerezidenata relativno učešće rezidenata imalo je rast od samo 0,6 procentnih poena. Utjecaj na učešće rezidenata imale su i promjene zbog prometa dionica između rezidenata i nerezidenata (učešće smanjeno za cca 4,4 miliona KM), te kupovina dionica iz dokapitalizacija kod dvije banke od strane domaćih kupaca (učešće povećano za cca 6,5 miliona KM).

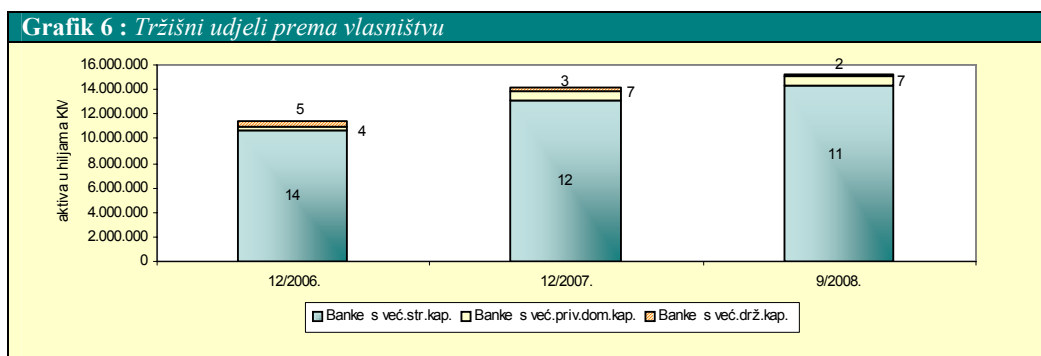
Učešće stranog kapitala povećano je sa 74,2% na 81,8%, odnosno za 58,7 miliona KM i to iz osnova: izvršenih dokapitalizacija u iznosu od 72,7 miliona KM kod šest banaka svježi novac (72,5 miliona KM), naprijed navedenim prometom dionica između rezidenata i nerezidenata u sedam banaka (neto efekat na strani kapital je povećanje za 4,4 milion KM), i smanjenje u iznosu od 18,1 milion KM u postupku integracije dvije banke.

Učešće, odnosno tržišni udjeli i pozicija banaka grupiranih prema kriterijumu većinskog vlasništva na dioničkom kapitalu se promijenilo najviše zbog isključenja Razvojne banke Federacije BiH Sarajevo. Tržišni udio banaka u većinskom stranom vlasništvu sa 30. 09. 2008. godine iznosio je visokih 93,8%, banaka s većinskim domaćim privatnim kapitalom 4,9%, što je isto kao na kraju 2007. godine, a udio banaka s većinskim državnim kapitalom 1,3%.

U funkciji što jačeg tržišnog pozicioniranja odvijali su se i integracijski procesi u prethodnim periodima, koji su rezultirali okrupnjavanjem najvećih banaka, smanjenjem broja banaka, te zaoštavanjem konkurencije. U posmatranom periodu, završen je jedan integracijski proces (statusna promjena pripajanja) sa 29. 02. 2008. godine. Ovakvi procesi imaju za rezultat smanjenje broja banaka, dovode do jačanja ishodne banke, ali i povećanja koncentracija u bankarskom sektoru u Federaciji BiH.

Tabela 3 : Tržišni udjeli banaka prema vrsti vlasništva (većinskom kapitalu)

BANKE	31.12.2006.			31.12.2007.			30.09.2008.		
	Broj banaka	Učešće u ukup. kapit.	Učešće u ukup. aktivi	Broj banaka	Učešće u ukup. kapit.	Učešće u ukup. aktivi	Broj banaka	Učešće u ukup. kapit.	Učešće u ukup. aktivi
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Banke s većinskim državnim kapitalom	5	13,9	4,1	3	9,7	2,7	2	3,0	1,3
Banke s većinskim privatnim domaćim kap.	4	3,7	2,9	7	10,9	4,9	7	11,8	4,9
Banke s većinskim stranim kapitalom	14	82,4	93,0	12	79,4	92,4	11	85,2	93,8
UKUPNO	23	100,0	100,0	22	100,0	100,0	20	100,0	100,0

1.3. Kadrovi

U bankama FBiH na dan 30. 09. 2008. godine bilo je ukupno zaposleno 7.924 radnika, od toga u bankama s većinskim državnim kapitalom 4%, a u privatnim bankama 96%.

Tabela 4 : Zaposleni u bankama FBiH

BANKA	BROJ ZAPOSLENIH						INDEKS	
	31.12.2006.		31.12.2007.		30.09.2008.		3:2	4:3
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Državne banke	423	6%	342	5%	235	3%	81	69
Privatne banke	6.183	94%	7.019	95%	7.689	97%	114	110
UKUPNO	6.606	100%	7.361	100%	7.924	100%	111	108
Broj banaka	23		22		20		96	91

U tri kvartala 2008. godine broj zaposlenih je povećan za 8% ili 563 radnika. Zbog transformacije Investicijske banke FBiH u Razvojnu banku FBiH sa 01.07.2008. godine, smanjen je broj zaposlenih u državnim bankama za 107 radnika, dok je u privatnim bankama broj zaposlenih veći za 670 ili 10%.

Tabela 5 : Kvalifikaciona struktura zaposlenih

STEPEN STRUČNE SPREME	BROJ ZAPOSLENIH						INDEKS	
	31.12.2006.		31.12.2007.		30.09.2008.		4:2	6:4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Visoka stručna sprema	2.408	36,5%	2.725	37,0%	2.954	37,2%	113	108
Viša stručna sprema	714	10,8%	799	10,8%	852	10,8%	112	107
Srednja stručna sprema	3.391	51,3%	3.759	51,1%	4.043	51,0%	111	108
Ostali	93	1,4%	78	1,1%	75	1,0%	84	96
UKUPNO	6.606	100,0%	7.361	100,0%	7.924	100,0%	111	108

Jedan od pokazatelja koji utiče na ocjenu performansi pojedinačne banke i bankarskog sistema je efikasnost zaposlenih, iskazan kao omjer aktive i broja zaposlenih, odnosno iznos aktive po zaposlenom. Veći omjer je pokazatelj bolje efikasnosti poslovanja i banke i ukupnog sistema.

Tabela 6 : Aktiva po zaposlenom									
BANKE	31.12.2006.			31.12.2007.			30.09.2008.		
	Broj zaposl.	Aktiva (000 KM)	Aktiva po zaposl.	Broj zaposl.	Aktiva (000 KM)	Aktiva po zaposl.	Broj zaposl.	Aktiva (000 KM)	Aktiva po zaposl.
Državne	423	474.793	1.122	342	381.036	1.114	235	196.631	837
Privatne	6.183	11.023.562	1.783	7.019	13.814.886	1.968	7.689	15.016.317	1.953
UKUPNO	6.606	11.498.355	1.741	7.361	14.195.922	1.929	7.924	15.212.948	1.920

Na kraju prvih devet mjeseci 2008. godine na nivou bankarskog sistema na svakog zaposlenog je dolazilo 1,9 miliona KM aktive, što je neznatno manje nego na kraju 2007. godine. Ovaj pokazatelj je znatno bolji kod sektora privatnih banaka, što je i očekivano s obzirom na stagniranje ili smanjenje obima poslovanja državnih banaka i u vezi s tim prevelikog broja zaposlenih.

Tabela 7 : Aktiva po zaposlenom po grupama						
Aktiva (000 KM)	31.12.2006.		31.12.2007.		30.09.2008.	
	Broj banaka		Broj banaka		Broj banaka	
Do 500	5		2		2	
500 do 1.000	7		7		8	
1.000 do 2.000	4		7		4	
2.000 do 3.000	6		4		5	
Preko 3.000	1		2		1	
UKUPNO	23		22		20	

Analitički pokazatelji za pojedinačne banke kreću se u rasponu od 283 hiljade KM do četiri miliona KM aktive po zaposlenom. Šest banaka ima ovaj pokazatelj bolji od istog za bankarski sektor, a kod tri najveće banke u sistemu prelazi iznos od 2,4 miliona KM.

Na kraju, može se reći da su banke učinile značajne pomake na poboljšanju kvaliteta i unapređenju uvjeta u kojima servisiraju svoje komitente, pravna i fizička lica, kao i uvjeta pod kojima pružaju svoje usluge i plasiraju sredstva klijentima.

2. FINANSIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA BANAKA

Kontrola banaka putem izvještaja obavlja se korištenjem izvještaja propisanih od strane FBA i izvještaja drugih institucija, koji čine bazu podataka utemeljenu na tri izvora:

1. informacije o bilansu stanja za sve banke koji se dostavlja mjesečno, sa dodatnim priložima tromjesečno, koji sadrže detaljnije informacije o novčanim sredstvima, kreditima, depozitima i vanbilansnim stavkama, te osnovne statističke podatke,
2. informacije o solventnosti banaka, podaci o kapitalu i adekvatnosti kapitala, klasifikaciji aktive, koncentracijama određenih vrsta rizika, poziciji likvidnosti, izloženosti deviznom riziku, a na osnovi izvještaja propisanih od strane FBA,
3. informacije o rezultatima poslovanja banaka (bilans uspjeha po shemi FBA) i izvještaji o novčanim tokovima, koji se dostavljaju FBA tromjesečno.

Osim navedenih standardiziranih izvještaja, bazu podataka čine i informacije dobivene na osnovu dodatnih izvještajnih zahtjeva postavljenih od strane FBA, u cilju što kvalitetnijeg praćenja i analize poslovanja banaka u Federaciji, zatim izvještaji o reviziji finansijskih

izvještaja banaka urađeni od strane neovisnog revizora, kao i svi ostali podaci relevantni za ocjenu performansi svake pojedinačne banke i bankarskog sistema u cjelini.

U skladu sa odredbama Zakona o početnom bilansu stanja banaka, banke sa većinskim državnim kapitalom obavezne su izvještavati FBA na bazi "punog" bilansa stanja raščlanjenog na: pasivni, neutralni i aktivni podbilans. U cilju dobivanja realnih pokazatelja poslovanja banaka u Federaciji BiH u nastavku će se analiza bankarskog sistema temeljiti na pokazateljima iz aktivnog podbilansa banaka s većinskim državnim kapitalom⁷.

2.1. Bilans stanja

Ukupna bilansna suma banaka u Federaciji BiH, prema dostavljenim bilansima stanja na dan 30. 09. 2008. godine, iznosila je 15,2 milijarde KM, što je za 7% ili jednu milijardu KM više u odnosu na kraj 2007. godine. Ostvarene stope rasta, i kvartalne i kumulativne za šest, odnosno devet mjeseci 2008. godine, u usporedbi s prethodne dvije godine, su za cca 50% manje, tako da se može govoriti o usporenijem rastu bilansne sume banaka u 2008. godini, ali je zadržan kontinuitet rasta, koji se ocjenjuje umjerenim.

Tabela 8 : Bilans stanja					
O P I S	IZNOS (u 000 KM)			INDEKS	
	31.12.2006.	31.12.2007.	30.09.2008.	3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
A K T I V A (I M O V I N A) :					
Novčana sredstva	4.286.202	4.894.973	4.406.435	114	90
Vrijednosni papiri ⁸	45.922	48.565	30.346	106	62
Plasmani drugim bankama	105.390	69.314	84.089	66	121
Kredit	6.820.154	8.874.984	10.375.731	130	117
Rezerve za kreditne gubitke (RKG)	288.433	334.139	376.696	116	113
Kredit- neto (kredit minus RKG)	6.531.721	8.540.845	9.999.035	131	117
Poslovni prostor i ostala fiksna aktiva	341.671	405.116	446.676	119	110
Ostala aktiva	187.449	237.109	246.367	126	104
UKUPNA AKTIVA	11.498.355	14.195.922	15.212.948	123	107
P A S I V A :					
O B A V E Z E					
Depoziti	8.379.322	10.190.977	11.012.043	122	108
Uzete pozajmice od drugih banaka	2.890	3.289	3.289	114	100
Obaveze po uzetim kreditima	1.420.944	1.856.471	1.886.080	131	102
Ostale obaveze	468.614	635.143	793.856	136	125
K A P I T A L					
Kapital	1.226.585	1.510.042	1.517.680	123	101
UKUPNO PASIVA (OBAVEZE I KAPITAL)	11.498.355	14.195.922	15.212.948	123	107

Tabela 9 : Aktiva banaka prema vlasničkoj strukturi											
BANKE	31.12.2006.			31.12.2007.			30.09.2008.			INDEKS	
	Broj banaka	Aktiva (000 KM)	%	Broj banaka	Aktiva (000 KM)	%	Broj banaka	Aktiva (000 KM)	%	5/3	7/5
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
Državne	5	474.793	4%	3	381.036	3%	2	196.631	1%	80	52
Privatne	18	11.023.562	96%	19	13.814.886	97%	18	15.016.317	99%	125	109

⁷ Neke od državnih banaka u "punom bilansu" iskazuju pasivne i neutralne stavke, koje će po izvršenju programa privatizacije preuzeti država. Sa 30.09.2008. godine ove stavke su iznosile 616miliona KM.

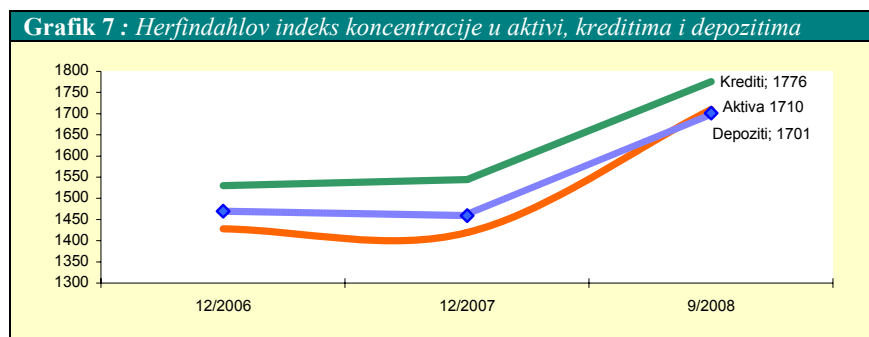
⁸ Vrijednosni papiri za trgovanje i v.p. koji se drže do dospeljeca.

UKUPNO	23	11.498.355	100%	22	14.195.922	100%	21	15.212.948	100%	123	107
--------	----	------------	------	----	------------	------	----	------------	------	-----	-----

U posmatranom periodu većina banaka imala je porast bilansne sume između 10% i 20%, kod tri banke aktiva je manja nego na kraju 2007. godine (između 2% i 15%), a samo jedna banka (s aktivom od 52 miliona KM na kraju 2007.godine) ostvarila je visoki rast bilansne sume od 119%.

Dvije od tri najveće banke u sistemu imale su stope rasta 11,3% i 12,2%, dok je kod treće banke, koja je imala statusnu promjenu pripajanja u prvom kvartalu 2008. godine, aktiva manja za 1,7% ili 62 miliona KM u odnosu na agregirane podatke na kraju 2007. godine. Na samo dvije banke odnosi se 70% ili 701 milion KM od ukupnog rasta bilansne sume bankarskog sektora.

Pokazatelj koncentracija u tri najznačajnija segmenta bankarskog poslovanja : u aktivi, kreditima i depozitima je vrijednost Herfindahlova indeksa⁹.

U tri kvartala 2008. godine došlo je do značajnog rasta Herfindahlovog indeksa koncentracije u aktivi, kreditima i depozitima (za 291, 232 i 242 jedinice) i njihova vrijednost 30. 09. 2008. godine iznosila je 1.710, 1.776 i 1.701 jedinica. Razlog porastu pokazatelja koncentracije je izvršena integracija dvije banke u trećem mjesecu 2008. godine, a s obzirom da su to dvije velike banke u sistemu, navedeni pokazatelji su imali visok porast, te se približili iznosu od 1.800 jedinica, koji je, prema standardima, granična vrijednost umjerene koncentracije, odnosno vrijednost HHI preko tog iznosa je pokazatelj visoke koncentracije¹⁰.

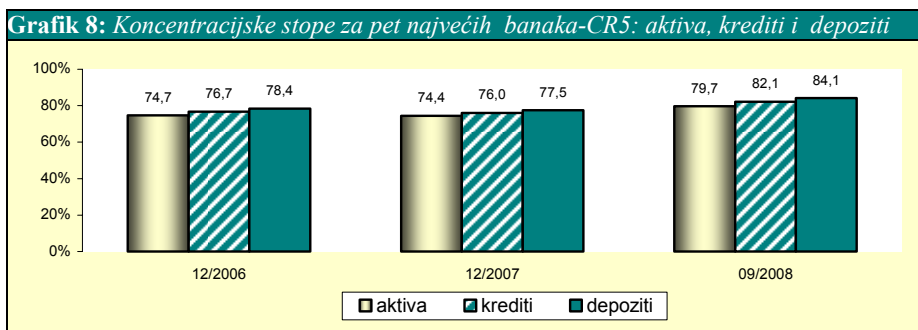
Drugi pokazatelj koncentracije u bankarskom sistemu je omjer tržišne koncentracije, odnosno koncentracijska stopa¹¹ (dalje CR), koja pokazuje ukupno učešće najvećih institucija u sistemu u odabranim relevantnim kategorijama: u aktivi, kreditima i depozitima. CR5 za tržišno učešće, kredite i depozite pet najvećih banaka u sistemu sa 30. 09. 2008. godine iznosili su 79,7%, 82,1% i 84,1%, a povećanje u odnosu na kraj 2007. godine je iz osnova uključivanja još jedne banke u grupu pet najvećih banaka u sistemu, nakon integracije dvije banke iz ove grupe u prvom kvartalu 2008. godine. Evidentna je dominacija pet najvećih banaka u sistemu koje „drže“ cca 80% tržišta (na kraju 2007. godine 74,4%), kredita i depozita.

⁹ Naziva se još i Hirschmann-Herfindahlov indeks ili HHI, a izračunava se po formuli $HI = \sum_{j=1}^n (S_j)^2$,

a predstavlja zbir kvadrata procentnih udjela svih banaka u sistemu (za pojedinačnu banku izračunava se kao kvadrat procentnog udjela te banke u ukupnom sistemu). Napominjemo da indeks ne raste linearno, te da vrijednost od npr. 3000 ne znači da je koncentracija u sistemu 30%. U hipotetičnom slučaju postojanja samo jedne banke u sistemu, HHI bi bio maksimalnih 10000.

¹⁰ Ako je vrijednost HHI manja od 1000, smatra se da na tržištu nije prisutna koncentracija, za vrijednost indeksa između 1000 i 1800 jedinica na tržištu je prisutna umjerena koncentracija, a ako je vrijednost HHI iznad 1800, to je pokazatelj postojanja visoke koncentracije.

¹¹ Engl.: concentration ratio (CR), označava se prema broju institucija koje se uključuju u izračun.

Bankarski sektor se može analizirati i s aspekta nekoliko grupa, formiranih prema veličini aktive¹². U pojedinim grupama desile su se manje promjene u broju banaka i učešću, kao rezultat rasta aktive kod nekoliko manjih banaka, završetka procesa statusne promjene pripajanja jedne banke i prestanka uključivanja podataka za Investicijsku banku F BiH, nakon njene transformacije u Razvojnu banku F BiH sa 01. 07. 2008. godine.

Na kraju prvih devet mjeseci 2008. godine, a nakon integracije dvije banke (31. 12. 2007. godine banke su bile u I i II grupi), tri najveće banke (I grupa) i dalje imaju dominantno učešće od 67,4%. Jedna banka iz III grupe, s aktivom preko jedne milijarde KM, prešla je u II grupu, što je uticalo na smanjenje učešća i broja banaka u III grupi. Ipak, najviše promjena zabilježeno je u IV i V grupi, odnosno do prelaska tri banke iz V u IV grupu (aktiva prešla iznos od 100 miliona KM), ali je efekat na broj banaka u IV grupi povećanje za dvije, jer je istovremeno došlo do isključivanja podataka za Investicijsku banku F BiH. U posljednjoj V grupi ostale su još četiri banke (dvije pod privremenom upravom), s učešćem u aktivni bankarskog sistema od samo 1,4%.

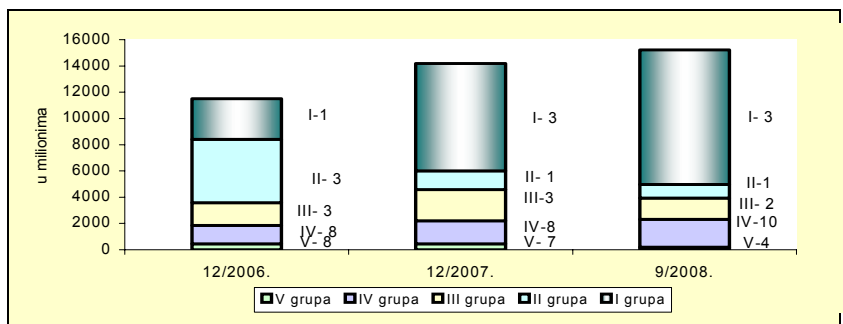
U sljedećoj tabeli daje se pregled iznosa i učešća pojedinih grupa banaka u ukupnoj aktivni kroz periode (iznosi su u milionima KM).

Tabela 10: Učešće pojedinih grupa banaka u ukupnoj aktivni kroz periode

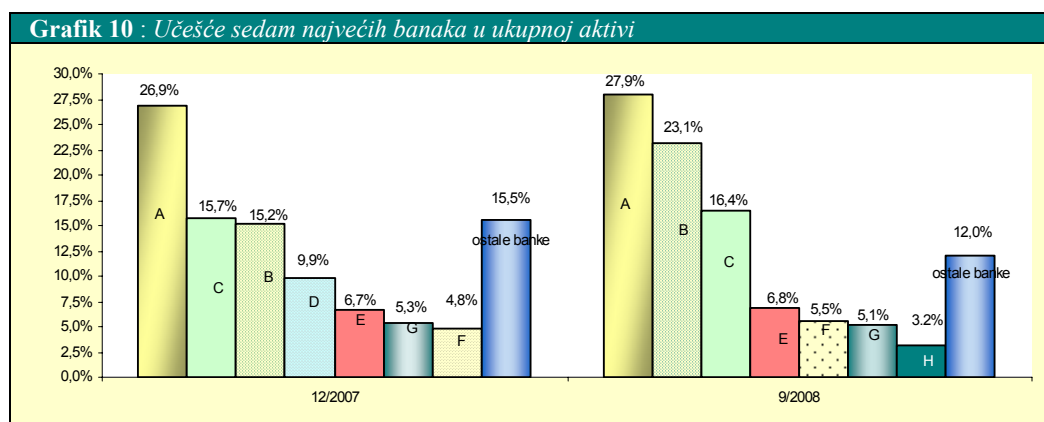
IZNOS AKTIVE	31.12.2006.			31.12.2007.			30.09.2008.		
	Iznos	Učešće %	Broj banaka	Iznos	Učešće %	Broj banaka	Iznos	Učešće %	Broj banaka
I- Preko 2.000	3.098	26,9	1	8.203	57,8	3	10.251	67,4	3
II- 1000 do 2000	4.836	42,1	3	1.409	9,9	1	1.038	6,8	1
III- 500 do 1000	1.723	15,0	3	2.392	16,8	3	1.614	10,6	2
IV- 100 do 500	1.382	12,0	8	1.741	12,3	8	2.101	13,8	10
V- Ispod 100	459	4,0	8	451	3,2	7	209	1,4	4
UKUPNO	11.498	100,0	23	14.196	100,0	22	15.213	100,0	20

Grafik 9: Učešće pojedinih grupa banaka u ukupnoj aktivni kroz periode

¹² Banke su podijeljene u pet grupa zavisno od veličine aktive.

U sljedećem grafikonu data je struktura i trend učešća sedam najvećih banaka¹³ u bankarskom sistemu u Federaciji BiH.

Rast bilansne sume od 7% ili jedne milijarde u izvorima je najviše finansiran rastom depozita (za 8% ili 821 milion KM), dok su uzeti krediti imali rast od samo 2% ili 30 miliona KM, a kapital 1% ili osam miliona KM.

Nakon kvartalnih stopa rasta od 6% i 8%, krediti su u trećem kvartalu imali rast od samo 2%, što je kumulativni rast za devet mjeseci 2008. godine od 17% ili 1,5 milijardi KM, i sa 30. 09. 2008. godine krediti su iznosili 10,4 milijarde KM. To je dovelo do pada novčanih sredstava za 10% ili 489 miliona KM (30. 09. 2008. godine iznosila su 4,4 milijarde KM).

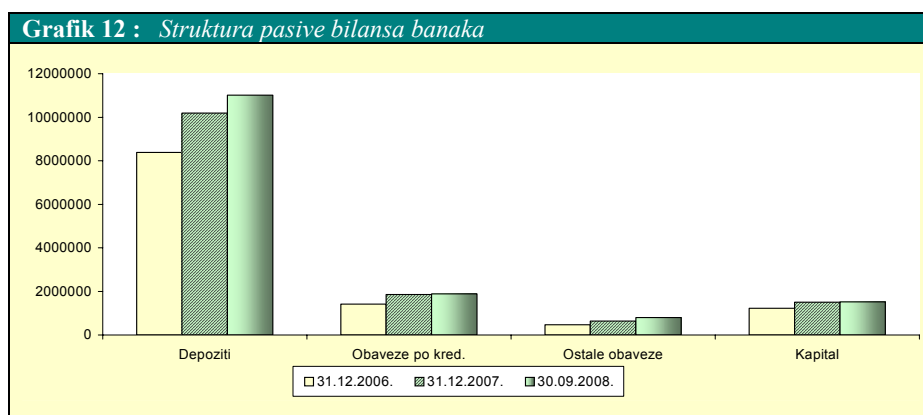
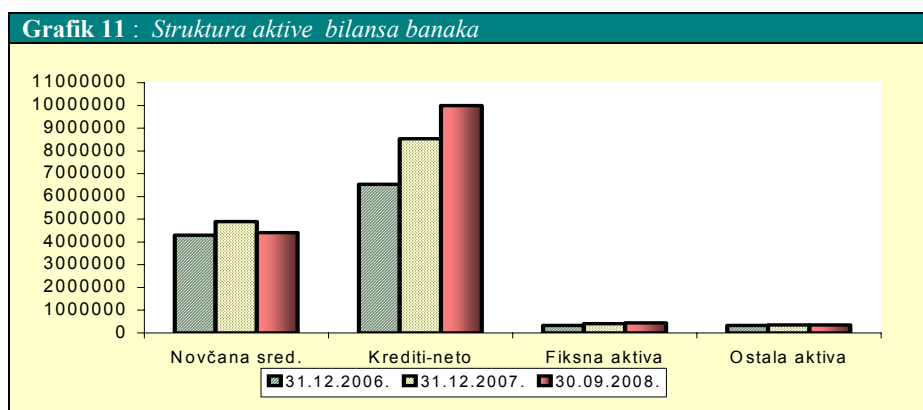
U sljedećoj tabeli i grafikonima data je struktura najznačajnijih pozicija bilansa banaka.

- u % -

O P I S	UČEŠĆE		
	31.12.2006.	31.12.2007.	30.09.2008.
A K T I V A (I M O V I N A) :			
Novčana sredstva	37,3	34,5	29,0
Vrijednosni papiri	0,4	0,3	0,2
Plasmani drugim bankama	0,9	0,5	0,2
Kreditni	59,3	62,5	68,2
Rezerve za kreditne gubitke (RKG)	2,5	2,4	2,5
Kreditni- neto (kreditni minus RKG)	56,8	60,1	65,7
Poslovni prostor i ostala fiksna aktiva	3,0	2,9	3,0

¹³ Banke su označene slovnim oznakama A do H.

Ostala aktiva	1,6	1,7	1,9
UKUPNO AKTIVA	100,0	100,0	100,0
PASIVA :			
OBAVEZE			
Depoziti	72,9	71,8	72,4
Uzete pozajmice od drugih banaka	0,0	0,0	0,0
Obaveze po uzetim kreditima	12,3	13,1	12,4
Ostale obaveze	4,1	4,5	5,2
KAPITAL			
Kapital	10,7	10,6	10,0
UKUPNO PASIVA (OBAVEZE I KAPITAL)	100,0	100,0	100,0

U strukturi pasive bilansa banaka, s aspekta najvažnijih bilansnih kategorija, depoziti su s iznosom od 11 milijardi KM i učešćem od 72,4% i dalje dominantan izvor finansiranja banaka u Federaciji BiH. Učešće kreditnih obaveza smanjeno sa 13,1% na 12,4%, a kapitala sa 10,6% na 10%.

Promjene u strukturi aktive su rezultat značajnijeg rasta kredita u posmatranom periodu 2008. godine, što se odrazilo na povećanje njihovog učešća sa 62,5% na 68,2%, uz istovremeno smanjenje učešća novčanih sredstava sa 34,5% na 29%.

Tabela 12 : Novčana sredstva banaka

NOVČANA SREDSTVA	31.12.2006.		31.12.2007.		30.09.2008.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Gotov novac	241.561	5,6	311.436	6,4	334.350	7,6	129	107
RR kod CB BiH	2.258.035	52,7	2.805.568	57,3	2.738.778	62,2	124	98
Računi kod depoz.inst.u BiH	21.354	0,5	12.304	0,3	14.664	0,3	58	119
Računi kod depoz.inst.u inostr.	1.764.210	41,2	1.764.757	36,0	1.318.101	29,9	100	75
Novč. sred. u procesu naplate	1.042	0,0	908	0,0	542	0,0	87	60
UKUPNO	4.286.202	100,0	4.894.973	100,0	4.406.435	100,0	114	90

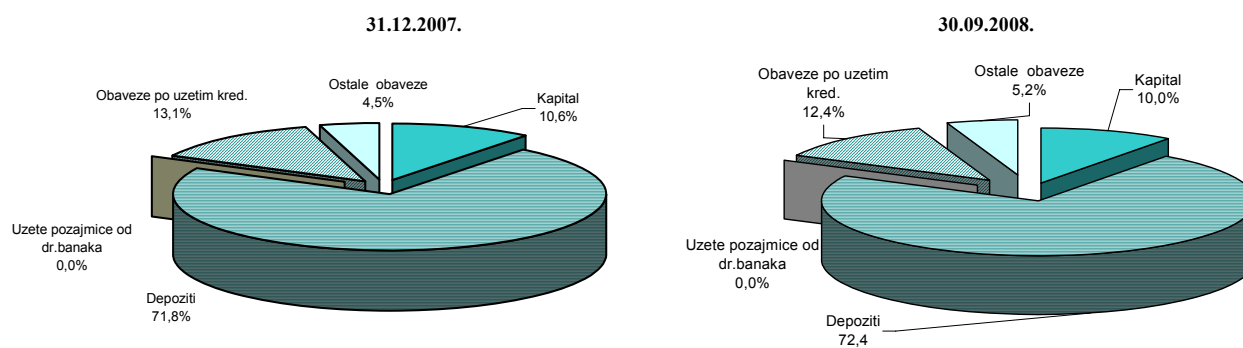
Novčana sredstva banaka u Federaciji BiH na računima rezervi kod Centralne banke BiH u tri kvartala 2008. godine smanjena su su za 2% ili 67 miliona KM i iznosila su 2,74 milijarde KM ili 62,2% ukupnih novčanih sredstava, što je za 4,9 procentnih poena više u odnosu na kraj 2007. godine. Treba istaći da je stopa obavezne rezerve od 01. 01. 2008. godine povećana sa 15% na 18%. Sredstva banaka na računima kod depozitnih institucija u inostranstvu značajno su smanjena (za 25% ili 447 miliona KM), tako da su na kraju posmatranog perioda iznosila 1,32 milijarde KM ili 29,9% ukupnih novčanih sredstava (na kraju 2007. godine 36%). Banke su sa 30. 09. 2008. godine u trezoru i blagajnama imale 334 miliona KM što je 7,6% ukupnih novčanih sredstava, a u odnosu na kraj 2007. godine to je više za 1,2 procentna poena.

Navedene promjene odrazile su se na valutnu strukturu novčanih sredstava, nastavljen je dalji rast učešća domaće valute i u posmatranom periodu povećano je sa 61,4% na 67,4%, a za istu promjenu smanjeno je učešće sredstava u stranoj valuti.

2. 1. 1. Obaveze

Struktura pasive (obaveze i kapital) u bilansu stanja banaka sa 30. 09. 2008. godine daje se u sljedećem grafikonu:

Grafik 13 : Struktura pasive banaka

Nakon dužeg perioda pada učešća depozita i rasta učešća kreditnih obaveza, u trećem kvartalu je zabilježen pad kreditnih obaveza za 4% i rast depozita od 4%, a kumulativno za devet mjeseci 2008. godine ostvarene su stope rasta 2% za kreditne obaveze i 8% za depozite. To je u konačnici uticalo i na promjenu strukture pasive banaka, odnosno rast učešća depozita za 0,6 procentnih poena i smanjenje učešća kreditnih obaveza za 0,7 procentnih poena. S učešćem od 72,4% i iznosom od 11 milijardi KM depoziti su i dalje najznačajniji izvor finansiranja banaka u

Federaciji BiH. Nakon visokog rasta u 2007. godini, kreditno zaduženje banaka u posmatranom periodu 2008. godine ima minimalan rast od 2% ili 30 miliona KM, a u istom periodu prethodne godine kreditne obaveze kao drugi značajni izvor finansiranja, porasle su za 22% ili 306 miliona KM. Ove obaveze s iznosom od 1,97 milijardi KM imaju učešće u pasivi od 12,4% (0,7 procentnih poena manje nego na kraju 2007. godine). Ako se ovim obavezama dodaju i subordinirani krediti u iznosu od 207 miliona KM, koje su banke uzele u cilju jačanja kapitalne osnove i adekvatnosti kapitala, ukupna kreditna sredstva u izvorima imaju učešće od 13,8%.

Iako je kapital banaka u 2008. godini povećan prilivom novog svježeg kapitala iz osnova izvršene dokapitalizacije pet banaka, te dobiti ostvarene u devet mjeseci 2008. godine, ipak je zbog statusne promjene Investicijske banke F BiH i prestanka uključivanja podataka ove banke na pokazatelje za bankarski sistem (nakon 01. 07.2008. godine), a posebno zbog visokog iznosa njenog kapitala, neto efekat navedenih promjena na ukupan kapital na nivou sistema za devet mjeseci je ostvareni minimalan rast od 1% ili osam miliona KM. Kapital je sa 30. 09. 2008. godine iznosio 1,5 milijardi KM, što je učešće od 10,0%.

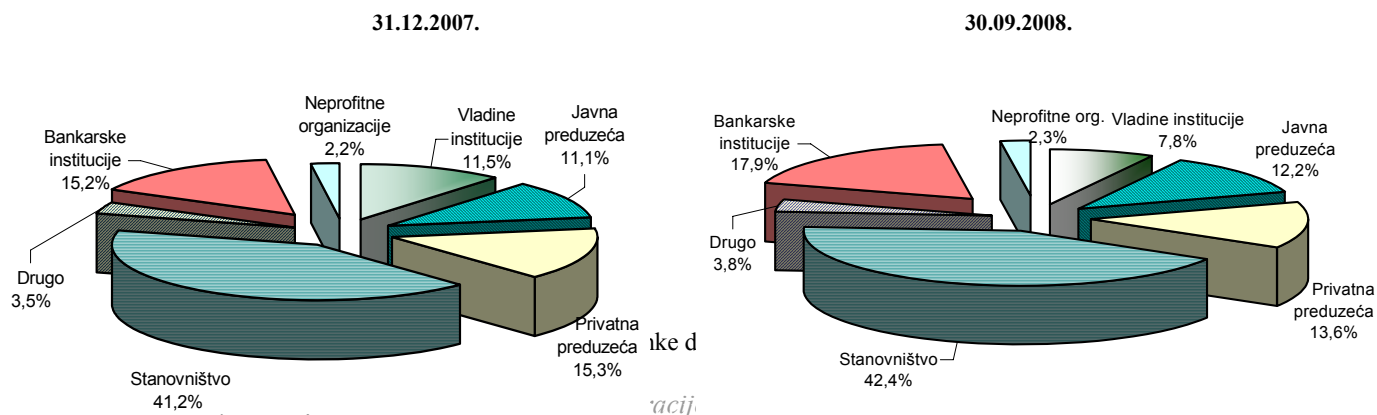
Banke su sa 30. 09. 2008. godine imale najveće obaveze prema sljedećim kreditorima (osam od ukupno 51), na koje se odnosi 71% ukupnih kreditnih obaveza: Raiffeisen Zentralbank Osterreich A.G. (RZB), European Investment Bank (EIB), ComercBank AG Frankfurt, European fund for Southeast Europe (EFSE), Steirmarkische Sparkasse, Bank Polska OPIEKI, Council of Europe Development Bank i EBRD.

Prema dostavljenim podacima banaka, od ukupnog iznosa depozita sa 30. 09. 2008. godine samo 5% se odnosi na depozite prikupljene u organizacionim dijelovima banaka iz Federacije BiH u Republici Srpskoj i Brčko Distriktu.

- u 000 KM-

SEKTORI	31.12.2006.		31.12.2007.		30.09.2008.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Vladine institucije	1.033.902	12,3	1.171.095	11,5	856.244	7,8	113	73
Javna preduzeća	996.110	11,9	1.126.838	11,1	1.348.110	12,2	113	120
Privatna preduzeća i druš.	1.342.538	16,0	1.554.693	15,3	1.493.422	13,6	116	96
Neprofitne organizacije	193.009	2,3	225.866	2,2	252.114	2,3	117	112
Bankarske institucije	1.136.450	13,6	1.548.619	15,2	1.966.311	17,9	136	127
Građani	3.403.443	40,6	4.202.161	41,2	4.672.893	42,4	123	111
Ostalo	273.870	3,3	361.705	3,5	422.949	3,8	132	117
UKUPNO	8.379.322	100,0	10.190.977	100,0	11.012.043	100,0	122	108

Grafik 14 : Sektorska struktura depozita

Rast depozita od 821 milion KM ili 8% u posmatranom periodu imao je uticaj na sektorsku strukturu depozita. Depoziti stanovništva sa stopom rasta od 11% ostvarili su najveći nominalni porast od 471 milion KM i sa 30. 09. 2008. godine dostigli su iznos od 4,7 milijardi KM i učešće od 42,4%. Rast depozita bankarskih institucija nastavljen je i u trećem kvartalu 2008. godine, a kumulativno za tri kvartala povećani su za 417 miliona KM ili 27%, a gotovo sva sredstva došla su od banaka iz grupacije (uglavnom dioničara) kod dvije velike banke (cca 561 milion KM), dok su kod jedne banke depoziti „majke“ značajno smanjeni (cca 124 miliona KM). Na ovaj način domaće banke imaju finansijsku podršku i osiguran priliv novih sredstava za finansiranje od strane grupe čija su članica, ali s druge strane, stvaraju se sve veće koncentracije u izvorima, što je u direktnoj vezi s rastom likvidnosnog rizika i ovisnosti od upravljanja ovim rizikom na nivou grupe kojoj banka pripada.

U strukturi ukupnih depozita, sredstva bankarskih institucija, nakon visokog rasta u 2008. godini, dostigla su sa 30. 09. 2008. godine učešće od 17,9% (na kraju 2007. godine 15,2%) i po visini postala drugi značajan depozitni izvor finansiranja banaka u Federaciji BiH, nakon sektora stanovništva.

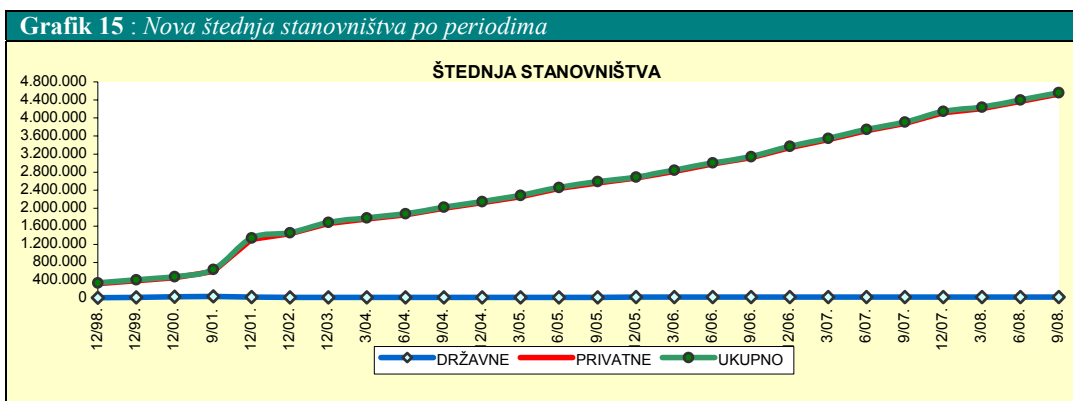
Depoziti javnih preduzeća takođe su povećani (za 221 milion KM ili 20%), na kraju posmatranog perioda iznosili su 1,3 milijarde KM, s učešćem od 12,2%. Dva sektora su imala značajan pad depozita: javne institucije za 27% ili 315 miliona KM, i s iznosom od 0,9 milijardi KM imali su učešće od 7,8%, što je za 3,7 procentnih poena manje nego na kraju 2007. godine. Drugi sektor su privatna preduzeća, čiji su depoziti takođe smanjeni (za 4% ili 62 miliona KM), njihovo učešće je smanjeno sa 15,3% na 13,6%, a na kraju posmatranog perioda iznosili su 1,5 milijardi KM.

Nakon dužeg perioda, u trećem kvartalu 2008. godine, kao i u prethodna dva, nastavlja se promjena valutne strukture depozita u korist strane valute, odnosno depoziti u stranoj valuti (sa dominantnim učešćem EURO) u iznosu od 6,4 milijarde KM imali su učešće od 58% (na kraju 2007. godine 55%), dok su depoziti u domaćoj valuti u iznosu od 4,6 milijardi KM imali učešće od 42% (na kraju 2007. godine 45%).

Štedni depoziti, kao najznačajniji segment depozitnog i finansijskog potencijala banaka, u devet mjeseci 2008. godine nastavili su s umjerenim i stabilnim rastom i sa stopom rasta od 10% ili 412 miliona KM dostigli su iznos od 4,53 milijarde KM. U usporedbi s prethodnim kvartalnim stopama rasta i kumulativnom za 2007. godinu, ipak je evidentan usporeniji rast štednje u posmatranom periodu 2008. godine. Međutim, tek poslije 30. 09. 2008. godine, odnosno početkom desetog mjeseca, pod uticajem širenja globalne finansijske i ekonomske krize, došlo je do pojačanog pritiska na banke u Federaciji BiH i povlačenja jednog dijela štednih depozita stanovništva, što se krajem mjeseca u velikoj mjeri vratilo u „normalne“ okvire i uobičajne dnevne neto efekte (prilivi i odlivi). Prvi put, nakon višegodišnjeg kontinuiranog rasta štednih depozita, zabilježena je mjesečna negativna stopa, odnosno pad štednje u X mjesecu 2008. godine, tako da se može očekivati da će na kraju 2008. godine štedni depozit ostati na približnom nivou kao 2007. godine.

Tabela 14 : Nova štednja stanovništva po periodima

BANKE	IZNOS (u 000 KM)			INDEX	
	31.12.2006.	31.12.2007.	30.09.2008.	3/2	4/3
1	3	3	4	5	6
Državne	31.723	30.469	32.652	96	107
Privatne	3.308.413	4.086.820	4.496.761	124	110
UKUPNO	3.340.136	4.117.289	4.529.413	123	110

U tri najveće banke nalazi se 74,1% štednje, dok 11 banaka ima učešće manje od 1%, što iznosi svega 4,6% ukupne štednje u sistemu.

Od ukupnog iznosa štednje 31% se odnosi na štedne depozite u domaćoj valuti, a 69% u stranoj valuti.

Tabela 15 : Ročna struktura štednih depozita stanovništva po periodima

BANKE	IZNOS (u 000 KM)			INDEX	
	31.12.2006.	31.12.2007.	30.09.2008.	3/2	4/3
1	3	3	4	5	6
Kratkoročni štedni depoziti	1.851.173	2.174.863	2.411.683	117	111
Dugoročni štedni depoziti	1.488.963	1.942.426	2.117.730	130	109
UKUPNO	3.340.136	4.117.289	4.529.413	123	110

U posmatranom periodu 2008. godine, u ročnoj strukturi štednih depozita došlo je do manjeg pada učešća dugoročnih depozita, što je rezultat ostvarene nešto veće stope rasta kratkoročnih (11% ili 237 miliona KM) nego dugoročnih (9% ili 176 miliona KM). U okviru kratkoročnih depozita treba istaći značajan porast od 36% ili 179 miliona KM depozita oročenih do jedne godine, dok su depoziti po viđenju veći za 3,5% ili 58 miliona KM, što je povećalo učešće kratkoročnih depozita sa 52,8% na 53,2%.

Kontinuiran rast i pozitivni trendovi u segmentu štednje u bankama u F BiH, rezultat su, s jedne strane jačanja sigurnosti i stabilnosti ukupnog bankarskog sistema za što je od ključnog značaja postojanje funkcionalne, efektivne i efikasne bankarske supervizije koju provodi FBA, a s druge strane, postojanje sistema osiguranja depozita, čiji je osnovni cilj povećanje stabilnosti bankarskog, odnosno finansijskog sektora i zaštita štediša. Ukupno 14 banaka iz Federacije BiH primljeno je u program osiguranja depozita, a prema dostavljenim podacima u ovim bankama je deponovano 97% ukupnih depozita i 98% ukupne štednje. Od preostalih banaka, četiri ne mogu aplicirati za prijem zbog neispunjavanja kriterijuma koje je propisala Agencija za osiguranje depozita: dvije državne zbog vlasničke strukture, jedna privatna banka s učešćem državnog

kapitala preko 10%, te jedna privatne banke pod privremenom upravom, dok su dvije banke u proceduri za prijem u program osiguranja.

2.1.2. Kapital - snaga i adekvatnost

Kapital¹⁵ banaka u FBiH na dan 30. 09. 2008. godine iznosio je 1,9 milijardi KM.

-u 000 KM-

Tabela 16 : Regulatorni kapital						
O P I S	31.12.2006.	31.12.2007.	30.09.2008.	INDEKS		
				3/2	4/3	
1	2	3	4	5	6	
DRŽAVNE BANKE						
1.Osnovni kapital prije umanjnja	169.829	145.802	44.478	86	31	
2.Odbitne stavke	5.034	2.018	1.995	40	99	
a) Osnovni kapital (1-2)	164.795	143.784	42.483	87	30	
b) Dopunski kapital	9.370	6.017	1.491	64	25	
c) Kapital (a + b)	174.165	149.801	43.974	86	29	
PRIVATNE BANKE						
1.Osnovni kapital prije umanjnja	1.029.002	1.316.424	1.480.752	128	112	
2.Odbitne stavke	104.704	124.137	162.080	119	131	
a) Osnovni kapital (1-2)	924.298	1.192.287	1.318.672	129	111	
b) Dopunski kapital	374.448	531.057	526.146	142	99	
c) Kapital (a + b)	1.298.746	1.723.344	1.844.818	133	107	
UKUPNO						
1.Osnovni kapital prije umanjnja	1.198.831	1.462.226	1.525.230	122	104	
2.Odbitne stavke	109.738	126.155	164.075	115	130	
a) Osnovni kapital (1-2)	1.089.093	1.336.071	1.361.155	123	102	
b) Dopunski kapital	383.818	537.074	527.637	140	98	
c) Kapital (a + b)	1.472.911	1.873.145	1.888.792	127	101	

U posmatranom periodu 2008. godine kapital¹⁶ je povećan za 1% ili 15,6 miliona KM u odnosu na 2007. godinu, od toga osnovni kapital za 2% ili 25 miliona KM, a dopunski je smanjen za 2% ili 9 miliona KM, što je rezultiralo sljedećom strukturom regulatornog kapitala sa 30. 09. 2008. godine: osnovni kapital 72% i dopunski 28%.

Rast osnovnog kapitala je najvećim dijelom iz osnova raspodjele ostvarene dobiti za 2007. godinu u kapital. Nakon provođenja zakonske procedure donošenja i usvajanja odluka o raspodjeli revidirane dobiti od strane skupština, ostvarena dobit za 2007. godinu (18 banaka, dok su četiri banke ostvarile gubitak u iznosu od 8,2 miliona KM) u iznosu od 118,1 milion KM raspoređena je 71% u osnovni kapital (u rezerve ili zadržanu-neraspoređenu dobit). Šest banaka je donijelo odluku o isplati dividende u ukupnom iznosu od 33,3 miliona KM što je cca 29% ostvarene dobiti, s tim da je jedna banka izdvojila za dividendu još 6,3 miliona KM iz zadržane dobiti.

Na rast osnovnog kapitala, osim navedenog, značajno je uticalo i povećanje dioničkog kapitala po osnovu priliva novog, svježeg kapitala-dokapitalizacije u iznosu od 79 miliona KM kod pet banaka uz ostvarenje emisionog ažia od 8,8 miliona KM. Istovremeno, u procesu statusne promjene pripajanja dvije banke dionički kapital je smanjen za 18 miliona KM za koliko je

¹⁵ Regulatorni kapital definiran čl.8. i 9.Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kapitalom banaka („Službene novine Federacije BiH”, broj 3/03, 18/03, 53/06, 55/07, 81/07, 6/08).

¹⁶ Izvor podataka je kvartalni Izvještaj o stanju kapitala banaka (Obrazac 1-Tabela A), propisan Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje kapitalom banaka.

povećan emisioni ažio ishodne banke. Najveći utjecaj na smanjenje dioničkog kapitala imala je statusna promjena Investicijske banke F BiH, odnosno njena pretvorba u Razvojnu banku od 01. 07. 2008. godine, što je dovelo do smanjenja osnovnog kapitala za 105 miliona KM.

Odbitne stavke (koje umanjuju osnovni kapital) su povećane za 37,9 miliona KM i to uglavnom po osnovu tekućeg gubitka koji iznosi 32,5 miliona KM.

Dopunski kapital je smanjen za 9,4 miliona KM, a najznačajnije promjene su: dobit iz 2007.godine u iznosu od 94 miliona KM je prenesena u osnovni kapital, opće rezerve za kreditne gubitke su povećane za 38 miliona KM, subordinisani dugovi za 15 miliona KM, a hibridne stavke i obaveze trajnog karaktera za 10,5 miliona KM. Jedna banka je uključila u dopunski kapital revidiranu dobit za prvih devet mjeseci 2008. godine u ukupnom iznosu od 20,5 miliona KM.

Navedene promjene su neznatno uticale na strukturu regulatornog kapitala, tako da je učešće osnovnog kapitala povećano samo za jedan procentni poen (sa 71% na 72%), a dopunskog smanjeno za istu promjenu.

Neto kapital je, kao i regulatorni, imao isti i apsolutni i relativni rast od 1% ili 15,6 miliona KM i sa 30. 09. 2008. godine iznosio je 1,87 milijardi KM.

Stopa kapitaliziranosti banaka izražena kao odnos kapitala i aktive na dan 30. 09. 2008. godine iznosila je 12,1%, što je za 0,8 procentnih poena manje nego na kraju 2007. godine.

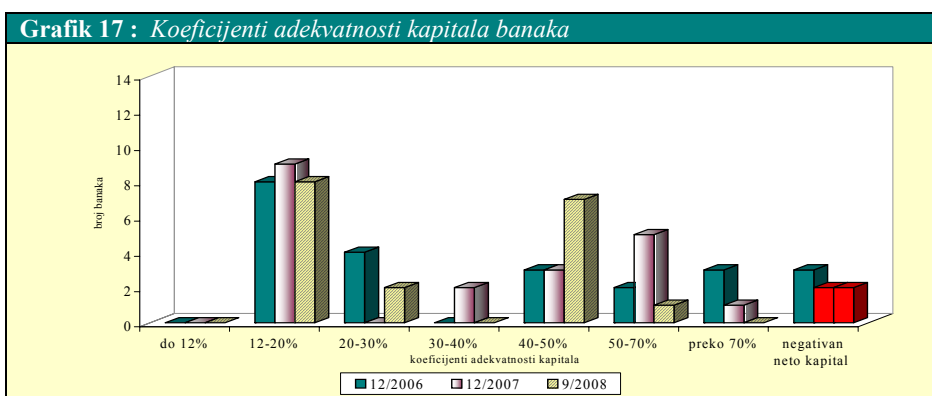
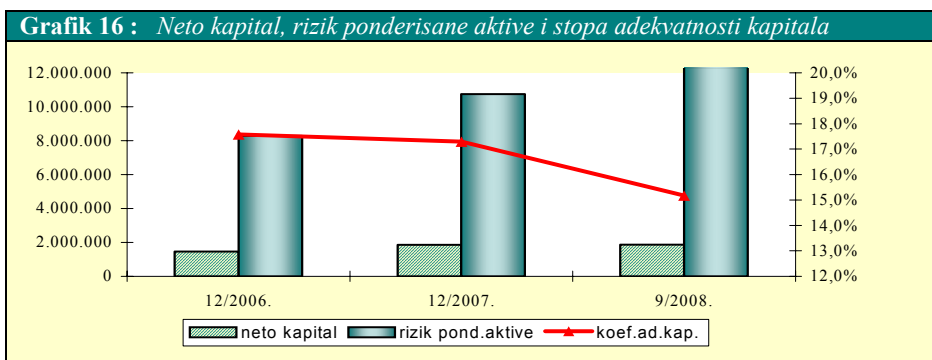
Jedan od najvažnijih pokazatelja snage i adekvatnosti kapitala¹⁷ banaka jeste koeficijent adekvatnosti kapitala, izračunat kao odnos neto kapitala i rizikom ponderisane aktive. Ovaj koeficijent je na nivou bankarskog sektora sa 30. 09. 2008. godine iznosio 15,2% što je za 2,1 procentni poen manje nego na kraju 2007. godine. To je relativno značajan pad, ali je i očekivan zbog sljedećeg: veće stope rasta rizične aktive (15%) nego neto kapitala (1%), zatim zbog jedne banke manje (Investicijske banke F BiH, koja je imala visoku stopu adekvatnosti kapitala), te metodologije obračuna adekvatnosti kapitala u toku godine, odnosno neuključivanja iznosa tekuće ostvarene dobiti. Ukoliko se u obračun uključi nerevidirana dobit za devet mjeseci 2008. godine, stopa adekvatnosti bi iznosila 15,7%.

FBA je, vršeći nadzor poslovanja i finansijskog stanja banaka u FBiH, u skladu sa zakonskim ovlastima, a u cilju jačanja sigurnosti i banaka pojedinačno i sistema u cjelini, nalagala bankama poduzimanje odgovarajućih aktivnosti na jačanju kapitalne osnove i obezbjeđenju kapitala adekvatnog visini i profilu postojeće i potencijalne izloženosti svim rizicima koji su imanentni bankarskom poslovanju.

- 000 KM -

Tabela 17 : Neto kapital, rizik ponderisane aktive i stopa adekvatnosti kapitala					
O P I S	31.12.2006.	31.12.2007.	30.09.2008.	INDEKS	
				3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
NETO KAPITAL	1.455.675	1.857.109	1.872.756	128	101
RIZIK PONDERISANE AKTIVE I KRED. EKVALENATA	8.282.086	10.740.880	12.341.079	130	115
STOPA NETO KAPITALA (ADEKVATNOSTI KAPITALA)	17,6%	17,3%	15,2%	98	88

¹⁷ Zakonom propisana minimalna stopa adekvatnosti kapitala iznosi 12%.

Od ukupno 20 banaka u FBiH na dan 30. 09. 2008. godine, 18 banaka imalo je koeficijent adekvatnosti kapitala veći od zakonom propisanog minimuma od 12%, a dvije banke, pod privremenom upravom, imale su koeficijent manji od 12%, odnosno negativan koeficijent adekvatnosti. Kod većine banaka (15) koeficijent je niži nego na kraju 2007. godine, kod tri banke adekvatnost kapitala je bolja nego na kraju 2007. godine, od toga je kod dvije banke to rezultat izvršene dokapitalizacije u prvoj polovini 2008. godine.

U nastavku se daje pregled koeficijenata adekvatnosti kapitala kod 18 banaka u odnosu na zakonski minimum od 12%:

- osam banaka ima stopu između 12,5% i 20%, a tri najveće od 12,6% do 14,2%,
- devet banaka ima stopu između 21% i 50%,
- jedna banka ima stopu između 51% i 70%.

Kao i do sada, prioritetan zadatak većine banaka u sistemu je dalje jačanje kapitalne osnove, a u fokusu su velike banke u sistemu, što je nužno za jačanje stabilnosti i sigurnosti i banaka i ukupnog bankarskog sistema. Prateći ekspanziju banaka i vršeći redovan nadzor ovog segmenta, FBA je prema bankama, zavisno od ocjene njihove adekvatnosti kapitala i rizičnog profila institucije, poduzimala različite korektivne i nadzorne mjere, kao što su: donošenje strategije za održavanje nivoa kapitala i plana koji će osigurati kvantitet i kvalitet (strukturu) kapitala u skladu s prirodom i složenosti bančnih sadašnjih i budućih poslovnih aktivnosti i preuzetom i

potencijalnom riziku, zatim pojačan nadzor i intenzivnije praćenje banke, zahtjev za pribavljanje dodatnog kapitala u cilju jačanja kapitalne osnove, te otklanjanja nedozvoljenih koncentracija kreditnog rizika i u vezi s tim ograničavanje i smanjenje izloženosti kreditnom riziku vezano za određene vrste koncentracija, praćenje provođenja i realizacije usvojenih planova kapitala i to posebno pribavljanja dodatnog kapitala iz eksternih izvora, nadziranje poštivanja i postupanja po naloženim mjerama i sl.

2.1.3. Aktiva i kvalitet aktive

Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka utvrđeni su kriteriji za procjenu izloženosti banaka kreditnom riziku ocjenom kvaliteta njihove aktive i adekvatnosti rezervi za kreditne i druge gubitke prema rizičnosti plasmana i sredstava stavki bilansa i vanbilansnih stavki.

Ukupna aktiva sa vanbilansnim stavkama (aktiva)¹⁸ banaka u FBiH na dan 30. 09. 2008. godine iznosila je 18,4 milijarde KM i za 8% ili 1,4 milijarde KM je veća u odnosu na kraj 2007. godine.

Bruto aktiva¹⁹ bilansa iznosila je 15,6 milijardi KM, što je za 7% ili 1,1 milijarde KM više nego na kraju 2007. godine. Vanbilansne rizične stavke iznosile su 2,8 milijardi KM i veće su za 15% ili 369 miliona KM.

-u 000 KM-

Tabela 18 : Aktiva, vanbilansne stavke i potencijalni kreditni gubici								
OPIS	IZNOS (u 000 KM)					INDEX		
	31.12.2006.	Strukt. %	31.12.2007.	Strukt. %	30.09.2008.	Strukt. %	4:2	6:4
1.	2	3	4	5	6	7	8	9
Kreditni	6.609.302	56,0	8.660.761	59,6	10.176.790	65,2	131	118
Kamate	36.210	0,3	53.512	0,4	60.680	0,4	148	113
Dospjela potraživanja	206.720	1,8	210.585	1,4	197.373	1,3	102	94
Potraživanja po plać. garancijama	4.132	0,0	3.638	0,0	1.567	0,0	88	43
Ostali plasmani	47.739	0,4	61.910	0,4	51.125	0,3	130	83
Ostala aktiva	4.893.407	41,5	5.552.875	38,2	5.115.343	32,8	113	92
UKUPNA AKTIVA	11.797.510	100,0	14.543.281	100,0	15.602.878	100,0	123	107
VANBILANS	1.826.980		2.453.214		2.822.654		134	115
AKTIVA S VANBILANSOM	13.624.490		16.996.495		18.425.532		125	108
RIZIČNA AKTIVA S VANBILANSOM	8.871.314		11.624.445		13.529.868		131	116
Opći kreditni rizik i Potencijalni kreditni gubici	343.737		409.833		457.702		119	112
Već formirane opće i posebne rezerve za kreditne gubitke	345.067		409.895		458.359		119	112

Nerizične stavke iznose 4,9 milijardi KM ili 27% ukupne aktive sa vanbilansom i za 9% su manje u odnosu na kraj 2007. godine, što je najvećim dijelom rezultat smanjenja novčanih sredstava. S druge strane, rizična aktiva s vanbilansom iznosi 13,5 milijardu KM i za devet mjeseci 2008. godine povećana je za 16% ili 1,9 milijardi KM.

Kreditni plasmani²⁰ su u odnosu na 2007. godinu porasli za 17% ili 1,5 milijardi KM i dostigli iznos od 10,4 milijarde KM i učešće u strukturi aktive od 68%. Dospjela potraživanja manja su za 6%, a njihovo učešće u strukturi aktive iznosi 1,3%.

¹⁸ Aktiva definisana članom 2. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka („Službene novine F BiH“, broj 3/03, 54/04, 68/05).

¹⁹ Izvor podataka : Izvještaj o klasifikaciji aktive bilansa i vanbilansnih stavki banaka.

²⁰ Kratkoročni i dugor. krediti, dospjela potraživanja i potraživanja po plaćenim-pozvanim garancijama.

Tri najveće banke u F BiH povećale su kreditne plasmane za 986 miliona KM što je 66% ukupnog povećanja na nivou bankarskog sektora, tako da 30. 09. 2008. godine tri najveće banke s iznosom kredita od 7,2 milijarde KM imaju učešće od 69% u ukupnim kreditima na nivou sistema.

S aspekta sektora kojima su banke plasirale kredite, treba istaći da je u 2008. godini zadržan pozitivan trend iz 2007. godine, odnosno veće kreditiranje privatnih preduzeća nego stanovništva. Plasmani privatnim preduzećima za devet mjeseci 2008. godine imali su porast od 19% ili 767 miliona KM, što je povećalo njihovo učešće sa 45% na 45,9%. Nešto niži rast od 16% ili 719 miliona KM imali su krediti plasirani stanovništvu, a njihovo učešće smanjeno je sa 50,3% na 49,9%. Prema dostavljenim podacima od banaka, sa stanjem 30. 09. 2008. godine, s aspekta strukture kredita stanovništvu po namjeni već duži period nema promjene, odnosno najveće učešće od cca 71% imaju krediti odobreni za finansiranje potrošnih dobara²¹, na stambene kredite se odnosi 24%, a sa preostalih 5% kreditirani su mali zanati i mali biznis i poljoprivreda.

Tri najveće banke u sistemu plasirale su stanovništvu 67% ukupnih kredita datih ovom sektoru, što je za sedam procentnih poena više u odnosu na kraj 2007 godine, a privatnim preduzećima 70%, što je za šest procentnih poena više u odnosu na kraj 2007. godine.

Trend i promjena učešća pojedinih sektora u ukupnoj strukturi kredita dati su u sljedećoj tabeli.

-u 000 KM-

Tabela 19 : Sektorska struktura kredita

SEKTORI	31.12.2006.		31.12.2007.		30.09.2008.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Vladine institucije	27.084	0,4	32.556	0,4	75.497	0,7	120	232
Javna preduzeća	192.394	2,8	211.465	2,4	168.903	1,6	110	80
Privatna preduzeća i društ.	3.029.964	44,4	3.998.141	45,0	4.765.440	45,9	132	119
Bankarske institucije	28.445	0,4	26.768	0,3	9.316	0,1	94	35
Nebankarske finansijske instit.	52.279	0,8	114.084	1,3	137.319	1,3	218	120
Gradani	3.471.829	50,9	4.461.965	50,3	5.180.507	49,9	129	116
Ostalo	18.159	0,3	30.005	0,3	38.749	0,5	165	129
UKUPNO	6.820.154	100,0	8.874.984	100,0	10.375.731	100,0	130	117

Valutna struktura kredita se već duži period bitnije ne mijenja: najveće učešće od 75% ili 7,7 milijardi KM imaju krediti odobreni s valutnom klauzulom, krediti u domaćoj valuti 24% ili 2,4 milijarde KM, a najmanje učešće od samo 2% ili 194 miliona KM imaju krediti u stranoj valuti.

Budući da su plasmani, odnosno krediti najrizičniji dio aktive banaka, njihov kvalitet predstavlja jednu od najznačajnijih determinanti stabilnosti i uspješnosti poslovanja. Ocjena kvaliteta aktive je ustvari ocjena izloženosti kreditnom riziku plasmana banke, odnosno identifikiranje potencijalnih kreditnih gubitaka koji se priznaju kao troškovi rezervi za kreditne gubitke.

Kvalitet aktive i vanbilansnih rizičnih stavki, opći kreditni rizik, potencijalni kreditni gubici po kategorijama klasifikacije²² i vanbilansne stavke dati su u sljedećoj tabeli:

²¹ Uključeno kartično poslovanje.

²² U skladu sa članom 22. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banke su dužne da formiraju i kontinuirano održavaju rezerve za OKR i PKG u sljedećim procentima po kategorijama : A 2%, B 5% do 15%, C 16% do 40%, D 41% do 60% i E 100%.

Tabela 20 : Klasifikacija aktive, opći kreditni rizik (OKR), potencijalni kreditni gubici(PKG) i vanbilansne stavke (otpisana aktiva i suspendirana kamata)

Kategorija klasifikacije	IZNOS (u 000 KM) I UČEŠĆE (u%)									INDEKS	
	31.12.2006.			31.12.2007.			30.09.2008.			5/2	8/5
	Klasif. aktive	Učešće %	OKR PKG	Klasif. aktive	Učešće %	OKR PKG	Klasif. aktive	Učešće %	OKR PKG		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A	7.513.553	84,7	150.390	9.876.208	85,0	197.719	11.769.958	87,1	235.408	131	119
B	1.073.906	12,1	79.451	1.478.711	12,7	105.446	1.436.841	10,6	100.310	138	97
C	147.718	1,7	36.574	143.658	1,2	35.717	177.585	1,3	43.174	97	124
D	135.980	1,5	77.181	122.003	1,1	67.086	141.463	1,0	74.789	90	116
E	157	0,0	141	3.865	0,0	3.865	4.021	0,0	4.021	2462	104
Rizična ak. (A-E)	8.871.314	100,0	343.737	11.624.445	100,0	409.833	13.529.868	100,0	457.702	131	116
Nerizična akt.²³	4.753.176			5.372.050			4.895.664			113	91
UKUPNO	13.624.490			16.996.495			18.425.532			125	108
VANBILANSNA EVIDENCIJA											
	409.108	89,7		430.069	90,1		428.931	89,1		105	100
Susp. Kamata	46.546	10,3		46.929	9,9		52.841	10,9		101	113
UKUPNO	455.654	100,0		476.998	100,0		481.772	100,0		105	101

Rizična aktiva sa vanbilansom (A-E) iznosi 13,5 milijardi KM i veća je za 16% ili 1,9 milijardi KM, a nerizična 4,9 milijardi KM i za 9% je manja u odnosu na kraj 2007. godine, što je rezultat smanjenja novčanih sredstava.

Ako se analizira kvalitet rizične aktive, klasifikovana aktiva (B-E) je za devet mjeseci 2008. godine imala minimalan rast od 1% ili 12 miliona KM, zbog rasta podstandardne aktive (kategorija C) od 24% ili 34 miliona KM, sumnjive aktive (kategorija D) za 16% ili 19 miliona KM, dok su plasmani sa posebnom napomenom (B kategorija) smanjeni za 3% ili 42 miliona KM. Klasifikovana aktiva sa 30. 09. 2008. godine iznosila je 1,8 milijardi KM. Nekvalitetna aktiva (C-E) je povećana za 20% ili 54 miliona KM i sa 30. 09. 2008. godine iznosila je 323 miliona KM, s napomenom da je u istom periodu izvršen otpis aktive (isknjizenje u vanbilansnu evidenciju) u iznosu od 32 miliona KM. Indikatori kvaliteta aktive iskazani kao odnos, odnosno učešće pojedinih kategorija u rizičnoj aktivi su promijenjeni, što je rezultat navedenog. Koeficijent odnosa klasifikovane aktive i rizične aktive je, zbog bržeg rasta rizične aktive (16%) od klasifikovane (1%), poboljšan i u odnosu na kraj 2007. godine manji je za dva procentna poena i iznosi 13%.

Ako se analizira odnos i trend samo nekvalitetne aktive i rizične aktive, sa 30. 09. 2008. godine ovaj koeficijent je iznosio 2,4% i to je relativno nizak omjer, a u odnosu na kraj 2007. godine je veći za 0,1 procentni poen. Međutim, ako se uzme u obzir da učešće B kategorije u rizičnoj aktivi iznosi 11%, te sumnju da dio plasmana koji su iskazani u ovoj kategoriji imaju lošiji kvalitet i da trebaju biti kategorizirani kao nekvalitetna aktiva, odnosno još uvijek prisutna praksa nekih banaka da ne formiraju pravovremeno adekvatne rezerve za kreditne gubitke, što se potvrdilo u on site kontrolama i rezultiralo nedostajućim rezervama za kreditne gubitke, može se zaključiti da kvalitet aktive i dalje ima blagi trend pogoršanja. Zato je od ključnog značaja da

²³ Stavke aktive na koje se, u skladu s članom 22.stav 7. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka, ne obračunavaju rezerve za OKG od 2%.

banke što realnije procjenjuju kvalitet plasmana i formiraju adekvatne rezerve za kreditne gubitke, posebno zbog činjenice da se radi o relativno novim kreditima sa dugim rokovima dospjeća (posebno krediti dati stanovništvu), pa se stoga i problemi vezani za kvalitet aktive ne uočavaju pravovremeno, odnosno na određeni način su prikriveni upravo kroz najveći rast B kategorije.

Sektorska analiza podataka temelji se na pokazateljima kvaliteta kredita datih za dva najznačajnija sektora: privatnim preduzećima i stanovništvu. Dva navedena pokazatelja za ove sektore se značajno razlikuju i ukazuju na postojanje veće izloženosti kreditnom riziku, a time i potencijalnim kreditnim gubicima kod kredita datim pravnim licima.

Tabela 21 : Klasifikacija kredita datih stanovništvu i pravnim licima											
Kategorija klasifikacije	IZNOS (u 000 KM) I UČEŠĆE (u %)										INDEKS 11/6
	31.12.2007.					30.09.2008.					
	Stanovni štvo	Učešće %	Pravna lica	Učešće %	UKUPNO 6(2+4)	Stanovni štvo	Učešće %	Pravna lica	Učešće %	UKUPNO 11 (7+9)	
1	2	3	4	5	6(2+4)	7	8	9	10	11 (7+9)	12
A	4.176.207	93,60	3.273.549	74,18	7.449.756	4.870.831	94,02	4.053.489	78,02	8.924.320	120
B	199.186	4,46	970.657	22,00	1.169.843	196.665	3,80	943.443	18,16	1.140.108	97
C	56.100	1,26	82.244	1,86	138.344	72.550	1,40	100.667	1,94	173.217	125
D	30.454	0,68	86.569	1,96	117.023	40.461	0,78	97.451	1,88	137.912	118
E	18	0,00	0	0,00	18	0	0,00	174	0,00	174	967
UKUPNO	4.461.965	100,00	4.413.019	100,00	8.874.984	5.180.507	100,00	5.195.224	100,00	10.375.731	117
Klas. kred. B-E	285.758	6,40	1.139.470	25,82	1.425.228	309.676	5,98	1.141.735	21,98	1.451.411	102
Nekv. kred C-E	86.572	1,94	168.813	3,83	255.385	113.011	2,18	198.292	3,82	311.303	122
Struktura kred.		50,28		49,72	100,00		49,93		50,07	100,00	
Učešće po sektorima u klasifikovanim kreditima, nekvalitetnim kreditima i B kategoriji:											
Klasifikacija B-E		20,05		79,95	100,00		21,34		78,66	100,00	
Nekvalitetna C-E		33,90		66,10	100,00		36,30		63,70	100,00	
Kategorija B		17,03		82,97	100,00		17,25		82,75	100,00	

Sa 30. 09. 2008. godine od ukupnih kredita odobrenih pravnim licima u iznosu od 5,2 milijarde KM, 1,1 milijarda KM ili 22% je klasificirano u kategorije B do E (na kraju 2007. godine 1,1 milijarda ili 25,8%), dok je od ukupno odobrenih kredita stanovništvu u iznosu od 5,2 milijarde KM, u kategoriju B do E klasificirano 310 miliona KM ili 6% (na kraju 2007. godine 286 miliona ili 6,4%).

Od kredita plasiranim pravnim licima kao nekvalitetni krediti klasificirano je 198 miliona KM ili 3,8 % od ukupnih kredita odobrenih ovom sektoru (sa 31. 12. 2007. godine iznosili su 169 miliona KM ili 3,8%). Za sektor stanovništva nekvalitetni krediti iznose 113 miliona KM ili 2,2% od ukupnih kredita odobrenih ovom sektoru (31. 12 .2007. godine 87 miliona KM ili 2%).

Posmatrani indikatori kvaliteta kredita odobrenih pravnim licima i stanovništvu su nešto lošiji u odnosu na 2007.godinu, a u cilju što realnije ocjene treba uzeti u obzir i iznos kredita koje su banke u posmatranom periodu isknjižile u vanbilans, što se daje u narednoj tabeli.

-000 KM-

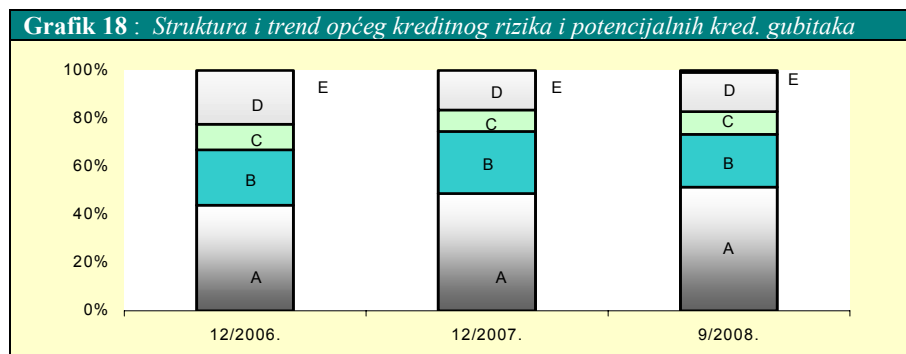
Tabela 22 : Vanbilansna evidencija: otpisana aktiva i suspendovana kamata						
OPIS	STANOVNIŠTVO		PRAVNA LICA		UKUPNO	
	Otpisana aktiva	Suspendovana kamata	Otpisana aktiva	Suspendovana kamata	Otpisana aktiva	Suspendovana kamata
1	2	3	4	5	6	7
Početno stanje 31.12.2007.	66.060	7.187	364.009	39.742	430.069	46.929
<i>Promjene u 2008.godini:</i>						
- novi otpis (u tekućoj godini)	30.130	4.390	1.941	8.991	32.071	13.381
- nalačeno u tekućoj godini	10.770	2.896	17.409	3.106	28.179	6.002
- trajni otpis	122	50	4.908	1.417	5.030	1.467

Saldo 30.09.2008.godine	85.298	8.631	343.633	44.210	428.931	52.841
-------------------------	--------	-------	---------	--------	---------	--------

Saldo otpisane aktive 30. 09. 2008. godine iznosio je 429 miliona KM i na novou je 2007. godine, dok je saldo suspendovane kamate veći za 13% i iznosio je 53 miliona KM.

Nivo općeg kreditnog rizika i procjenjenih potencijalnih kreditnih gubitaka po kategorijama klasifikacije, utvrđenih u skladu sa kriterijima i metodologiji propisanoj u odlukama FBA, njihov trend i struktura na nivou bankarskog sektora dati su u sljedećoj tabeli i grafikonu.

Tabela 23 : Struktura i trend općeg kreditnog rizika i potencijalnih kreditnih gubitaka								
Kategorija klasifikacije	IZNOS (u 000 KM) I STRUKTURA (u%)						INDEKS	
	31.12.2006.	31.12.2007.	30.09.2008.	4/2	6/4			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
A	150.390	43,8	197.719	48,2	235.408	51,5	131	119
B	79.451	23,1	105.446	25,7	100.310	21,9	133	95
C	36.574	10,6	35.717	8,7	43.174	9,5	98	121
D	77.181	22,5	67.086	16,4	74.789	16,3	87	111
E	141	0,0	3.865	1,0	4.021	0,8	2.741	104
UKUPNO	343.737	100,0	409.833	100,0	457.702	100,0	119	112

Prema izvještajima, banke su formirale rezerve za kreditne gubitke u skladu s propisima i visinom procijenjenog kreditnog rizika.

Analizirajući nivo formiranih rezervi ukupno i po kategorijama klasifikacije, u odnosu na kraj 2007. godine, rezerve za opći kreditni rizik i potencijalne kreditne gubitke veće su za 12% i iznosile su 458 miliona KM, odnosno 3,4% rizične aktive sa vanbilansom (na kraju 2007. godine 3,5%). Sa 30. 09. 2008. godine banke su prosječno za B kategoriju imale izdvojene rezerve po stopi od 7%, za C kategoriju 24,3%, D kategoriju 52,9% i E 100%.

Analiza kvaliteta aktive, odnosno kreditnog portfolija pojedinačnih banaka, kao i on site kontrole u samim bankama, ukazuju da je još uvijek dominantni rizik kod najvećeg broja banaka kreditni rizik, a zabrinjava činjenica da jedan broj banaka ima neadekvatne prakse upravljanja, odnosno ocjene, mjerenja, praćenja i kontrole kreditnog rizika i klasifikaciju aktive, što se u on site kontrolama utvrdilo kroz značajne iznose nedostajućih rezervi za kreditne gubitke, koje su banke formirale po nalogu FBA, ali time se problem suštinski ne rješava.

FBA je bankama, kod kojih je kontrolom ocijenjen slab kvalitet aktive, naložila korektivne mjere u smislu izrade operativnog programa koji mora sadržavati plan aktivnosti na poboljšanju postojećih praksi upravljanja kreditnim rizikom, odnosno kvaliteta aktive, smanjenje postojećih koncentracija, te rješavanje problema nekvalitetne aktive i sprječavanje njenog daljeg

pogoršanja. Izvršavanje naloga FBA se kontinuirano nadzire kroz pojačan postkontrolni postupak na osnovu izvještaja i ostale dokumentacije dostavljene od strane banaka, kao i provjere istog ciljanim on site kontrolama.

Transakcije s povezanim licima

U svom poslovanju banke su izložene raznim vrstama rizika, od kojih poseban značaj ima rizik vezan za transakcije s licima povezanim sa bankom.

FBA je, u skladu sa Bazelskim standardima, uspostavila određene opreznosne principe i zahtjeve vezane za transakcije s licima povezanim s bankom, što je regulisano Odlukom o minimalnim standardima za poslovanje banaka s licima povezanim s bankom, u kojoj su propisani uslovi i način poslovanja banaka s povezanim licima. Na osnovu te Odluke i Zakona o bankama Nadzorni odbor banke, a na prijedlog direktora, dužan je da donese posebne politike banke za poslovanje s povezanim licima i da prati njihovu primjenu.

Odlukama FBA propisan je i poseban set izvještaja koji obuhvataju transakcije s jednim dijelom povezanih lica, i to kredite i potencijalne i preuzete vanbilansne obaveze (garancije, akreditivi, preuzete kreditne obaveze) kao najčešći i najrizičniji vid transakcija između banaka i povezanih lica. Set propisanih izvještaja uključuje podatke o kreditima datim sljedećim kategorijama povezanih lica:

- dioničarima banke s više od 5% glasačkih prava,
- članovima Nadzornog odbora i uprave banke i
- subsidijarnim licima i drugim preduzećima povezanim s bankom.

-000 KM-

Tabela 24: Transakcije s povezanim licima					
Opis	DATI KREDITI²⁴			INDEKS	
	31.12.2006.	31.12.2007.	30.09.2008.	3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
Dioničarima sa više od 5% glasačkih prava, subs. i drugim povezanim pred.	21.333	26.083	82.617	122	317
Članovima Nadzornog odbora i Odbora za reviziju	38	145	327	382	226
Upravi banke	1.962	2.355	2.127	120	90
UKUPNO	23.333	28.583	85.071	123	298
Potencijalne i preuzete vanbil.obaveze	1.072	1.936	11.035	180	570

Iako je u 2008. godini došlo do porasta obima transakcija s navedenim kategorijama povezanih lica koje su predmet izvještavanja, posebno potencijalnih i preuzetih obaveza, i to iz osnova izdatih garancija za „sestrinske“ leasing kompanije u BiH (dvije banke), može se zaključiti da se radi o malom iznosu kreditno-garancijskih poslova s povezanim licima i da je nivo rizika nizak. FBA posebnu pažnju (pri on site kontrolama) usmjerava na poslovanje banaka s povezanim licima, naročito ocjeni sistema identifikacije i monitoringa izloženosti riziku poslovanja s povezanim licima. Kontrolori FBA na licu mjesta daju naloge za otklanjanje uočenih propusta u određenim rokovima i pokreću prekršajne postupke, a sastavni dio tih aktivnosti je i praćenje i nadzor provođenja datih naloga u postkontrolnom postupku. To se pozitivno odrazilo na ovaj segment poslovanja, jer je u bankama značajno poboljšan kvalitet upravljanja ovim rizikom.

²⁴ Pored kredita, uključena i ostala potraživanja, deponovana sredstva i plasmani dioničarima (finansijskim institucijama) sa više od 5% glasačkih prava.

2.2. Profitabilnost

Prema podacima iz bilansa uspjeha, banke u Federaciji BiH za devet mjeseci 2008. godine ostvarile su pozitivan finansijski rezultat-dobit u iznosu od 57,1 milion KM, što je na nivou sistema značajno smanjenje od 50% ili 56,3 miliona KM u odnosu na isti period 2007. godine, odnosno dostignut je nivo od svega 48% ostvarene dobiti u 2007. godini, te se može zaključiti da je u većini banaka u Federaciji BiH došlo do pogoršanja ovog segmenta poslovanja. Treba napomenuti da je na smanjenje finansijskog rezultata uticalo i sljedeće: obračunati porez (četiri miliona KM) i kapitalizirana dobit banke (sa 29. 02. 2008. godine pripojena drugoj banci) za dva mjeseca 2008. godine u iznosu od 1,8 miliona KM (od 01.03.2008. godine na računima kapitala), te isključenje Investicijske banke F BiH iz sistema komercijalnih banaka, koja je temeljem Zakona o Razvojnoj banci F BiH preregistrovana u Razvojnu banku F BiH (dobit ove Banke u istom periodu prehodne godine iznosila je 3,5 miliona KM).

Positivan finansijski rezultat od 89,6 miliona KM ostvarilo je 14 banaka što je za 23,7% ili 27,8 miliona KM manje nego u istom periodu 2007. godine. Istovremeno, gubitak u poslovanju u iznosu od 32,5 miliona KM iskazan je kod šest banaka i isti je je sedam puta ili za 28,5 miliona KM veći u odnosu na uporedni period 2007. godine.

Detaljniji podaci dati su u sljedećoj tabeli.

-000 KM-

Tabela 25 : Ostvareni finansijski rezultat: dobit/gubitak						
Datum/Opis	Na nivou sistema		Državne banke		Privatne banke	
	Iznos	Broj banaka	Iznos	Broj banaka	Iznos	Broj banaka
30.09.2006.						
Gubitak	-6.844	6	-1.634	2	-5.210	4
Dobit	79.956	16	3.384	3	76.572	13
Ukupno	73.112	22	1.750	5	71.362	17
30.09.2007.						
Gubitak	-4.008	4	-	-	-4.008	4
Dobit	117.395	18	4.906	3	112.489	15
Ukupno	113.387	22	4.906	3	108.481	19
30.09.2008.						
Gubitak	-32.508	6	-	-	-32.508	6
Dobit	89.624	14	2.656	2	86.968	12
Ukupno	57.116	20	2.656	2	54.460	18

Kao i u ostalim segmentima i u ovom su prisutne koncentracije: od ukupno ostvarene dobiti (89,8 miliona KM) 71,5% ili 64,1 milion KM se odnosi na dvije najveće banke u sistemu, čiji je udio aktive u bankarskom sektoru 50,9%, dok se u ukupnom gubitku (32,5 miliona KM) samo na jednu banku u stranom vlasništvu, koja se s učešćem aktive 16,4% u sistemu nalazi na trećem mjestu, odnosi 19,8 miliona KM. Iskazani gubitak kod ove banke rezultat je izuzetno visokih rashoda iz poslova trgovanja vrijednosnim papirima.

Finansijski rezultat državnih banaka nema značajniji uticaj na ukupnu profitabilnost bankarskog sektora.

Na osnovu analitičkih podataka, kao i pokazatelja za ocjenu kvaliteta profitabilnosti (visina ostvarenog finansijskog rezultata-dobit/gubitak i koeficijenta koji se koriste za ocjenu profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti poslovanja, te drugih parametara vezanih za ocjenu

poslovanja) ukupna profitabilnost sistema je značajno pogoršana u odnosu na isti period prethodne godine. Generalno u sistemu, a posebno kod velikih banaka koje su nosioci profitabilnosti, ostvarena dobit je sporije rasla ili je manja kod većine banaka u sistemu kao posljedica bržeg rasta kamatnih i nekamatnih rashoda u odnosu na ukupne prihode. Međutim, nepovoljan finansijski rezultat najvećim dijelom je, kao što je navedeno, vezan za poslove trgovanja vrijednosnim papirima kod jedne banke. Treba istaći da je ta banka u uporednom periodu prethodne godine imala izuzetno visoku dobit po istom osnovu.

Na nivou sistema ostvaren je ukupan prihod u iznosu od 604,7 miliona KM, sa stopom rasta od 2% ili 11,8 miliona KM. Ukupni nekamatni rashodi iznose 543,9 miliona KM, sa stopom rasta od 13% ili 64,4 miliona KM, što se negativno odrazilo na ukupan finansijski rezultat sektora.

Ako se analizira struktura ukupnog prihoda i promjene u najznačajnijim kategorijama, može se zaključiti da i dalje, iako sporijim trendom, raste učešće neto kamatnog prihoda na koji se odnosi 63,2% ukupnog prihoda (u istom periodu 2007. godine 62,8%), dok se učešće operativnih prihoda smanjilo sa 37,2% na 36,8%.

Ukupni prihodi od kamata iznose 692 miliona KM i u odnosu na isti period prošle godine povećani su za 15% ili 88,9 miliona KM. U strukturi ukupnog prihoda njihovo učešće povećano je sa 102% na 114%. Pozitivan trend rezultat je bržeg rasta prihoda od kamata u odnosu na rast prosječne kamatonosne aktive, odnosno kontinuiranog rasta kreditnih plasmana i njihovog relativno dobrog kvaliteta, poboljšanja praksi upravljanja slobodnim novčanim sredstvima i po tom osnovu značajnog rasta kamata na sredstva kod depozitnih institucija, te primjene odredbi MRS-a 18.

S druge strane, u odnosu na stopu rasta kamatnih prihoda, kamatni rashodi su imali brži rast, odnosno stopu od 34% ili 79 miliona KM i iznose 309,9 miliona KM. Takođe, njihovo učešće u strukturi ukupnog prihoda povećano je sa 38,9% na 51,2% u odnosu na isti period prethodne godine. Kamatni rashodi su imali brži trend rasta kao rezultat kontinuiranog rasta kreditnih obaveza (najvećim dijelom inozaduženja) i oročenih depozita, te trenda rasta kamatnih stopa na depozite i uzete kredite.

Iako je zbog bržeg rasta kamatnih rashoda neto kamatni prihod u iznosu od 382,2 miliona KM imao nisku stopu rasta (3% ili 9,8 miliona KM), ipak se njegovo učešće u strukturi ukupnog prihoda povećalo sa 62,8% na 63,2%.

Rast učešća neto kamatnog prihoda u ukupnom prihodu banaka je pozitivan pokazatelj trenda poboljšanja kvaliteta i stabilnosti zarada, jer banke sve veći dio prihoda ostvaruju iz osnovne djelatnosti, odnosno kreditnih aktivnosti.

Operativni prihodi iznose 222,6 miliona KM i rasli su sporije od neto kamatnog prihoda, odnosno veći su za 1% ili 1,9 miliona KM u odnosu na isti period prethodne godine, a njihovo učešće u strukturi ukupnog prihoda smanjeno je sa 37,2% na 36,8%. Na smanjenje operativnih prihoda najveći uticaj je imao enorman pad prihoda iz poslova trgovanja (sa 16,3 miliona KM na 0,3 miliona KM) kod jedne banke zbog velike promjene cijena na tržištu vrijednosnih papira, zatim smanjenje prihoda od naknada po kreditima kao rezultat promjene računovodstvenih politika u segmentu metodologije tretmana i priznavanja prihoda po osnovu naknada koje su vezane za kredite, i posebno zbog izraženijeg rasta dugoročnih kredita u odnosu na kratkoročne. U okviru operativnih prihoda nominalno i procentualno u odnosu na isti period prethodne godine izraženiji rast je ostvaren kod prihoda od naknada za izvršene usluge za 9,5 miliona KM ili 10%.

Ukupni nekamatni rashodi imali su brži rast (13%) od neto kamatnog prihoda (3%) i sa 30. 09. 2008. godine iznose 543,9 miliona KM i u odnosu na isti period prethodne godine veći su za

64,4 miliona KM. Istovremeno njihovo učešće u strukturi ukupnog prihoda povećano je sa 80,9% na 90,0%. Međutim, ako se upoređi njihov relativni i nominalni rast za period devet mjeseci 2007. godine u odnosu na isti period 2006. godine (15% ili 63,6 miliona KM), zaključak je da su banke dobro upravljale nekamatnim rashodima, stopa rasta je čak manja za dva procentna poena, a osnovni uzrok lošijeg finansijskog rezultata je smanjenje ukupnog prihoda, i to značajnog pada operativnih prihoda po poslovima trgovanja, te neto kamatnog prihoda, iz naprijed navedenih razloga.

U okviru nekamatnih rashoda nominalno najviše su rasli troškovi plata i doprinosa za 20,7 miliona KM ili 13%. Ostali operativni troškovi iznose 94,6 miliona KM i povećani su za 18,8 miliona KM ili 25%, a njihovo učešće u strukturi ukupnog prihoda je povećano sa 12,8% na 15,6%. U okviru ostalih operativnih troškova iskazani su negativni efekti u trgovanju vrijednosnim papirima kod tri banke u iznosu od 22 miliona KM, što se značajno negativno odrazilo na dobit sistema u prvih devet mjeseci 2008. godine. U posljednje dvije godine oscilacije u određenim periodima iskazane kroz ostvarene prihode ili rashode, nominalno i relativno, ukazuju na veliki uticaj tržišnog rizika iz ovog segmenta poslovanja na finansijski rezultat, kako banaka koje se bave ovim aktivnostima, tako i na ukupan bankarski sistem.

Troškovi poslovnog prostora i fiksne aktive iznose 18,6 miliona KM sa ostvarenom stopom rasta od 21%.

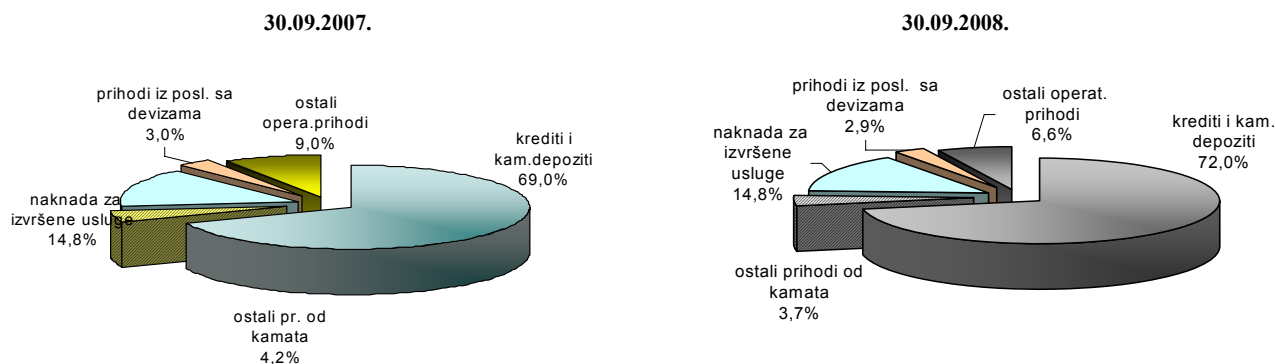
Troškovi rezervi za kreditne gubitke imali su neznatan rast od 2% ili 2,6 miliona KM, što otvara pitanje i problem adekvatnosti formiranih rezervi i mogućih skrivenih kreditnih gubitaka kod jednog broja banaka.

Trend i struktura ukupnih prihoda i rashoda daje se u sljedećim tabelama i grafikonima.

- u 000 KM-

Struktura ukupnih prihoda	30.09.2006.		30.09.2007.		30.09.2008.		INDEKS	
	Iznos	%	%	%	%	%	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I Prihodi od kamata i slični prihodi								
Kamatonosni rač. depozita kod depoz.inst.	46.151	7,0	87.402	10,6	67.208	7,4	189	77
Kredit i poslovi lizinga	389.577	59,3	481.167	58,4	591.322	64,6	124	123
Ostali prihodi od kamata	14.317	2,2	34.588	4,2	33.504	3,7	242	97
UKUPNO	450.045	68,5	603.157	73,2	692.034	75,7	134	115
II Operativni prihodi								
Naknade za izvršene usluge	123.289	18,8	121.960	14,8	135.647	14,8	99	111
Prihodi iz posl. sa devizama	23.754	3,6	24.925	3,0	27.003	2,9	105	108
Ostali operativni prihodi	59.924	9,1	73.714	9,0	59.922	6,6	123	81
UKUPNO	206.967	31,5	220.599	26,8	222.572	24,3	107	101
UKUPNI PRIHODI (I + II)	657.012	100,0	823.756	100,0	914.606	100,0	125	111

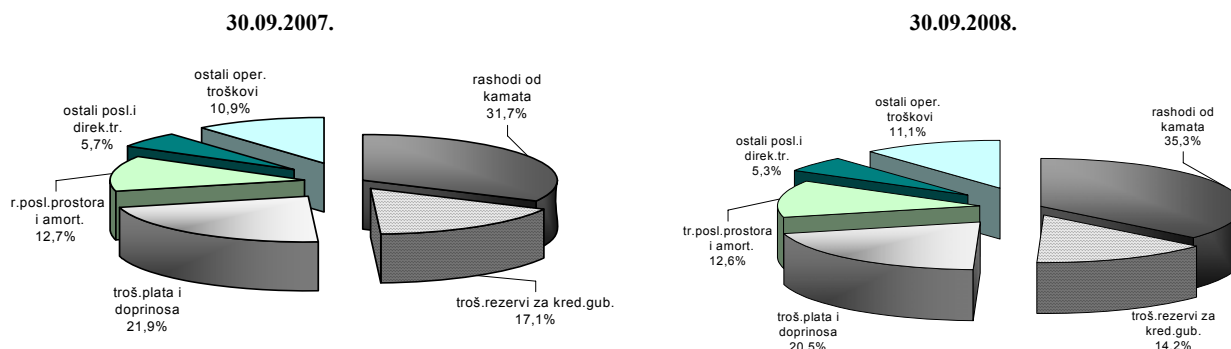
Grafik 19 : Struktura ukupnih prihoda

- u 000 KM-

Tabela 27 : Struktura ukupnih rashoda								
Struktura ukupnih rashoda	30.09.2006.		30.09.2007.		30.09.2008.		INDEKS	
	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I Rashodi od kamata i slični rashodi								
Depoziti	124.245	21,3	162.332	22,8	213.720	25,0	131	132
Obaveze po uzetim kredit. i ostalim pozajm.	36.829	6,3	59.478	8,4	79.844	9,4	161	134
Ostali rashodi od kamata	6.933	1,2	9.062	1,3	16.320	1,9	131	180
UKUPNO	168.007	28,8	230.872	32,5	309.884	36,3	137	134
II Ukupni nekamatni rashodi								
Troškovi rezervi za opći kred. rizik	106.991	18,3	119.073	16,8	121.704	14,2	111	102
Potencijalne kreditne gubitke								
Troškovi plata i doprinosa	133.746	22,9	154.162	21,7	174.920	20,5	115	113
Troškovi posl.prostora i amortizacija	78.003	13,4	89.211	12,5	107.796	12,6	114	121
Ostali poslovni i direktni troškovi	37.895	6,5	41.270	5,8	44.921	5,3	109	109
Ostali operativni troškovi	59.258	10,1	75.781	10,7	94.605	11,1	128	125
UKUPNO	415.893	71,2	479.497	67,5	543.946	63,7	115	113
UKUPNI RASHODI (I + II)	583.900	100,0	710.369	100,0	853.830	100,0	122	120

Grafik 20 : Struktura ukupnih rashoda

U sljedećim tabelama dati su najznačajniji koeficijenti za ocjenu profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti banaka.

- u %-

Tabela 28 : Koeficijenti profitabilnost, produktivnosti i efikasnosti po periodima			
KOEFICIJENTI	30.09.2006.	30.09.2007.	30.09.2008.
Dobit na prosječnu aktivnu	0,74	0,91	0,40
Dobit na prosječni ukupni kapital	6,91	8,61	3,90
Dobit na prosječni dionički kapital	9,10	11,17	5,87
Neto prihod od kamata/ prosječna aktiva	2,85	2,98	2,69
Prihod od naknada/ prosječna aktiva	2,09	1,77	1,57
Ukupan prihod/ prosječna aktiva	4,94	4,75	4,26
Poslovni i direktni rashodi ²⁵ /prosječna aktiva	1,45	1,28	1,17
Operativni rashodi/ prosječna aktiva	2,74	2,56	2,66
Ukupni nekamatni rashodi/ prosječna aktiva	4,20	3,84	3,83

-u %-

²⁵ U rashode su uključeni troškovi rezervi za potencijalne kreditne gubitke.

Tabela 29 : Koeficijenti profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti na dan 30.09.2008.

KOEFIKIJENTI	30.09. 2008.		
	DRŽAVNE BANKE	PRIVATNE BANKE	PROSJEK U FBiH
Dobit na prosječnu aktivu	1,34	0,39	0,40
Dobit na prosječni ukupni kapital	6,15	3,83	3,90
Dobit na prosječni dionički kapital	7,79	5,80	5,87
Neto prihod od kamata/ prosječna aktiva	2,48	2,69	2,69
Prihod od naknada/ prosječna aktiva	4,26	1,53	1,57
Ukupan prihod/ prosječna aktiva	6,74	4,22	4,26
Poslovni i direktni rashodi/prosječna aktiva	1,35	1,17	1,17
Operativni rashodi/ prosječna aktiva	4,05	2,64	2,66
Ukupni nekamatni rashodi/ prosječna aktiva	5,40	3,81	3,83

Analizom osnovnih parametara za ocjenu kvaliteta profitabilnosti, može se zaključiti da je profitabilnost ukupnog sistema lošija, ostvarena dobit je znatno manja što je rezultiralo padom ROAA (povrat na prosječnu aktivu) sa 0,91% na 0,40% i ROAE (povrat na prosječni dionički kapital) sa 11,17% na 8,57%. Takođe, produktivnosti banaka, mjerena odnosom ukupnog prihoda i prosječne aktive, nastavlja s trendom pada (sa 4,75% na 4,26%), s jedne strane zbog nešto bržeg rasta prosječne ukupne aktive od prosječne kamatonosne aktive, a s druge strane zbog usporenijeg rasta neto-kamatnog prihoda uzrokovanog rastom troškova izvora finansiranja (i depozitnih i kreditnih) i padom prihoda odnosno gubitkom po poslovima trgovanja vrijednosnim papirima koji je prisutan već duži period.

Svi ključni finansijski pokazatelji profitabilnosti analizirani prema kriterijumu vlasništva u bankama, pokazuju da privatne banke posluju rentabilnije, produktivnije i efikasnije, što im osigurava konkurentnu prednost u odnosu na državne banke i ukazuje na nužnost završetka privatizacije preostalih državnih banaka.

Profitabilnost banaka će i dalje najviše zavisiti od kvaliteta aktive, odnosno izloženosti banke kreditnom riziku, posebno u vezi s rastom nekvalitetne aktive koja rezultira suspenzijom kamatnih prihoda. Sljedeći važan faktor je efikasno upravljanje i kontrola operativnih prihoda i troškova, a kod najvećih banaka, kako iskustvo pokazuje, posebno onih koji su vezani za poslove trgovanja vrijednosnim papirima. Takođe, dobit banaka, odnosno finansijski rezultat biće u velikoj mjeri pod utjecajem cjenovnog i kamatnog rizika, kako na strani izvora i kretanja cijena izvora finansiranja banaka, tako i mogućnosti ostvarivanja kamatne marže koja će biti dovoljna da pokrije sve nekamatne rashode i na kraju, osigura i zadovoljavajući povrat za vlasnike banaka na uloženi kapital. Stoga je ključni faktor efikasnosti i profitabilnosti svake banke kvalitet menadžmenta i poslovna politika koju vodi jer se time najdirektnije utiče na njene performanse.

2.3. Likvidnost

Upravljanje rizikom likvidnosti je, uz kreditni rizik, jedno od najvažnijih i najsloženijih segmenata bankarskog poslovanja. Održavanje likvidnosti u tržišnoj ekonomiji je permanentna obaveza banke i osnovna pretpostavka za njenu održivost na finansijskom tržištu. Takođe, to je jedan od ključnih preduvjeta za uspostavljanje i očuvanje povjerenja u bankarski sistem u svakoj zemlji.

Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje rizikom likvidnosti propisani su minimalni standardi koje je banka dužna da osigura i održava u procesu upravljanja ovim rizikom, odnosno minimalni standardi za kreiranje i provođenje politike likvidnosti koja osigurava sposobnost banke da potpuno i bez odlaganja izvršava svoje obaveze na dan dospijeca.

Navedeni propis predstavlja okvir za upravljanje rizikom likvidnosti i sadrži kvalitativne i kvantitativne odredbe i zahtjeve prema bankama. Propisani su limiti koje banke trebaju ispunjavati vezano za prosječni dekadni minimum i dnevni minimum novčanih sredstava u odnosu na kratkoročne izvore, kao i minimalni limiti ročne usklađenosti dospjeća instrumenata finansijske aktive i obaveza do 180 dana.

Rizik likvidnosti je u uskoj korelaciji s drugim rizicima, i često se negativno efektira na uspješnost i profitabilnost banaka.

U strukturi izvora finansiranja banaka u Federaciji BiH na dan 30. 09. 2008. godine i dalje najveće učešće od 72,4% imaju depoziti, zatim slijede uzeti krediti (uključujući subordinisane dugove²⁶) s učešćem od 14,2%, koji su sa dužim periodima ročnosti i predstavljaju kvalitetan izvor za dugoročne plasmane, a značajno su doprinijeli ročnom usklađivanju dospjeća stavki aktive i obaveza. S druge strane, ročna struktura depozita je znatno nepovoljnija, iako je već duži period prisutan trend poboljšanja.

- u 000 KM-

Tabela 30 : Ročna struktura depozita

DEPOZITI	31.12.2006.		31.12.2007.		30.09.2008.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Štednja i dep. po viđenju	4.079.002	48,7	4.747.689	46,6	4.617.394	41,9	116	97
Do 3 mjeseca	293.735	3,5	430.784	4,2	534.746	4,9	147	124
Do 1 godine	742.994	8,9	1.045.768	10,3	1.108.483	10,1	141	106
1. Ukupno kratkoročni	5.115.731	61,1	6.224.241	61,1	6.260.623	56,9	122	101
Do 3 godine	2.212.076	26,4	2.722.927	26,7	3.061.445	27,8	123	112
Preko 3 godine	1.051.515	12,5	1.243.809	12,2	1.689.975	15,3	118	136
2. Ukupno dugoročni	3.263.591	38,9	3.966.736	38,9	4.751.420	43,1	122	120
UKUPNO (1 + 2)	8.379.322	100,0	10.190.977	100,0	11.012.043	100,0	122	108

Analizirajući ročnu strukturu depozita prema dvije osnovne grupe, u odnosu na 2007. godinu, evidentne su pozitivne promjene, odnosno smanjenje učešća kratkoročnih depozita za 4,2 procentna poena i za isto porast dugoročnih depozita, tako da je njihovo učešće na kraju prve polovine 2008. godine iznosilo 56,9% i 43,1%.

U kratkoročnim depozitima u odnosu na 2007. godinu nominalni pad od 130 miliona KM ili 3% ostvaren je kod depozita po viđenju, koji ujedno imaju i najveće učešće od 41,9% u ukupnim depozitima, dok su depoziti do tri mjeseca porasli za 104 miliona KM ili 24%, a depoziti do jedne godine za 63 miliona KM ili 6%. U ukupnim depozitima po viđenju najveće učešće i dalje imaju depoziti građana (39,5%), koji su u odnosu na 2007.godinu povećani za 4,4% ili 77 miliona KM.

Treba istaći da je kod dugoročnih depozita dominantno učešće dva sektora, i to: stanovništva od 45,5% i bankarskih institucija 31,2%, s daljim trendom povećanja njihovog učešća u 2008. godini (sa 25,6% na 31,2%). U depozitima oročenim do tri godine najveće učešće od 57,2% imaju depoziti stanovništva (na kraju 2007. godine 62%), dok u periodu preko tri godine najveće učešće od 67% imaju depoziti bankarskih institucija (na kraju 2007. godine: 64,4%).

U funkciji planiranja potrebnog nivoa likvidnih resursa, banke trebaju planirati izvore i strukturu adekvatnog likvidnog potencijala, i u vezi s tim planirati i kreditnu politiku. Ročnost plasmana, odnosno kreditnog portfolija je determinisana upravo ročnošću izvora. S obzirom da je ročna transformacija sredstava kod banaka inherentno povezana sa funkcionalnim karakteristikama

²⁶ Subordinisani dugovi: uzeti krediti i obaveze trajnog karaktera.

bankarskog poslovanja, banke kontinuirano kontrolišu i drže ročne deblanse između izvora i plasmana u okviru propisanih minimalnih limita.

-u 000 KM-

Tabela 31 : Ročna struktura kredita

KREDITI	31.12.2006.		31.12.2007.		30.09.2008.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Dospjela potraživanja i plaćene vanbil.obaveze	210.852	3,1	214.223	2,4	198.940	1,9	102	93
Kratkoročni krediti	1.360.381	19,9	1.719.297	19,4	2.281.430	22,0	126	133
Dugoročni krediti	5.248.921	77,0	6.941.464	78,2	7.895.361	76,1	132	114
UKUPNO KREDITI	6.820.154	100,0	8.874.984	100,0	10.375.731	100,0	130	117

U posmatranom periodu 2008. godine dugoročni krediti su povećani za 14% ili 954 milion KM (od toga se na kredite date stanovništvu odnosi 72% ili 685 miliona KM), a kratkoročni za 33% ili 526 miliona KM (na privatna preduzeća se odnosi 82% ili 459 milion KM).

Sektorska analiza po ročnosti za dva najznačajnija sektora pokazuje da su krediti plasirani stanovništvu 92% dugoročni, a od ukupno odobrenih kredita privatnim preduzećima na dugoročne se odnosi 60%.

U strukturi aktive krediti, kao najznačajnija kategorija, imaju i dalje najveće učešće od 68,2%, uz stalni trend rasta, koji je za devet mjeseci 2008. godine iznosio relativno visokih 17% ili 1,5 milijardi KM, finansiranog iz depozitnih i kreditnih izvora. Novčana sredstava smanjena su za 489 miliona KM ili 10%, a njihovo učešće sa 34,5% na 29%.

Banke su u 2008. godini redovno ispunjavale obavezu održavanja propisane obavezne rezerve kod Centralne banke BiH. Stopa obavezne rezerve je od 01.01.2008.godine povećana na 18% (od 01. 12. 2005. do 31. 12. 2007. godine iznosila je 15%). Obavezna rezerva kao značajni instrument monetarne politike, u BiH u uslovima funkcioniranja valutnog odbora i finansijski nerazvijenog tržišta, jedini je instrument monetarne politike putem kojeg se ostvaruje monetarna kontrola, u smislu zaustavljanja brzog rasta kredita ostvarenog u prethodnim godinama i smanjenja multiplikacije. S druge strane, primjena regulative o deviznom riziku i održavanje valutne usklađenosti s propisanim limitima, utiče takođe značajno na iznos koji banke drže na računu rezervi kod Centralne banke BiH u domaćoj valuti, čime se osigurava visoka likvidnost banaka pojedinačno i bankarskog sektora.

Za analizu likvidnosti koristi se više koeficijenata, a pregled najvažnijih je u sljedećoj tabeli.

- u % -

Tabela 32 : Koeficijenti likvidnosti

Koeficijenti	31.12.2006.	31.12.2007.	30.09.2008.
1	2	3	4
Likvidna sredstva ²⁷ / ukupna aktiva	37,4	34,5	28,9
Likvidna sredstva / kratkoročne finans.obaveze	62,2	58,1	50,9
Kratkoročne finans.obaveze/ ukupne finans.obaveze	68,0	67,3	63,9
Kreditni / depoziti i uzeti krediti ²⁸	69,6	73,7	80,4
Kreditni / depoziti, uzeti krediti i subordinisani dugovi ²⁹	68,5	72,2	78,8

²⁷ Likvidna sredstva u užem smislu: gotovina i depoziti i druga finansijska sredstva sa preostalim rokom dospijanja manjim od tri mjeseca, isključujući međubankarske depozite.

²⁸ Iskustveni standardi su: manji od 70%-veoma solidan, 71%-75%-zadovoljavajući, 76%-80%-na granici zadovoljavajućeg, 81%-85%-nedovoljan, preko 85%-kritičan.

²⁹ Prethodni koeficijent je proširen, u izvore su uključeni i subordinisani dugovi, što je realniji pokazatelj.

U 2008. godini nastavljen je trend laganog pada kvaliteta osnovnih pokazatelja likvidnosti, najviše zbog daljeg rasta kreditnih plasmana, a u usporedbi sa 2007. godinom skoro svi promatrani pokazatelji imali su negativnu promjenu između pet i sedam procentnih poena. Iako ostaje konstatacija da je pozicija likvidnosti bankarskog sistema u Federaciji BiH i dalje dobra, sa zadovoljavajućim učešćem likvidnih sredstava u ukupnoj aktivi i pokrivenošću kratkoročnih obaveza likvidnim sredstvima, navedena kretanja u 2008. godini ukazuju na porast rizika likvidnosti, posebno zbog prisutne finansijske krize u svijetu koja se negativno reflektira na bankarske sisteme pojedinih evropskih zemalja, a banke u BiH su u vlasništvu velikih evropskih bankarskih grupa, koje pružaju značajnu finansijsku podršku našim bankama, kroz depozitna i kreditna sredstva. Dodatnu zabrinutost izaziva činjenica da su pozitivne promjene u realnom sektoru u Federaciji BiH neznatne, odnosno u ukupnom privrednom i ekonomskom okruženju u kojem banke posluju u BiH.

Sve banke kontinuirano ispunjavaju i to znatno iznad propisanog minimuma, obavezu dekadnog prosjeka od 20% u odnosu na kratkoročne izvore sredstava, i dnevnog minimuma od 10% prema istoj osnovici, što se vidi iz sljedećeg pregleda.

- u 000 KM-

Tabela 33 : Pozicija likvidnosti- dekadni prosjek i dnevni minimum					
	31.12.2006.	31.12.2007.	30.09.2008.	INDEX	
	Iznos	Iznos	Iznos	3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
1. Prosječno dnevno stanje novčanih sredstava	3.478.292	3.974.722	3.569.945	114	90
2. Najniže ukupno dnevno stanje novč.sredst.	3.201.670	3.686.972	3.388.244	115	92
3. Kratkoročni izvori sred.(osnovica za obračun)	5.135.086	6.094.193	6.387.297	119	105
4.Iznos obaveze :					
4.1. dekadni prosjek 20% od iznosa red.br. 3	1.027.017	1.218.839	1.277.459	119	105
4.2. dnevni minimum 10% od iznosa red.br.3	513.509	609.419	638.730	119	105
5.Ispunjenje obaveze : <i>dekadni prosjek</i>					
Višak = red.br.1 – red.br. 4.1.	2.451.275	2.755.883	2.292.486	112	83
6. <i>Ispunjenje obaveze : dnevni minimum</i>					
Višak = red.br.2 – red.br. 4.2.	2.688.161	3.077.553	2.749.514	114	89

Pored navedenog propisanog minimalnog standarda, vrlo važan aspekt praćenja i analize pozicije likvidnosti je ročna usklađenost preostalih dospjeća stavki finansijske aktive i obaveza prema vremenskoj skali, koja je propisanim minimalnim limitima kreirana na vremenski horizont od 180 dana³⁰.

³⁰ Odlukom o izmjenama i dopunama Odluke o minimalnim standardima za upravljanje rizikom likvidnosti banaka („Službene novine F BiH“, br. 88/07) od 01.01.2008.godine propisani su novi procenti za ročnu usklađenost finansijske aktive i obaveza: najmanje 85 % izvora sredstava (ranije 100%) s rokom dospjeća do 30 dana mora biti angažirano u plasmane s rokom dospjeća do 30 dana, najmanje 80% izvora sredstava (ranije 100%) s rokom dospjeća do 90 dana u plasmane s rokom dospjeća do 90 dana, i najmanje 75% izvora sredstava (ranije 95%) s rokom dospjeća do 180 dana u plasmane s rokom dospjeća do 180 dana.

Tabela 34 : Ročna usklađenost finansijske aktive i obaveza do 180 dana					
Opis	31.12.2006.	31.12.2007.	30.09.2008.	INDEX	
	Iznos	Iznos	Iznos	3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
I. 1-30 dana					
1. Iznos finansijske aktive	5.111.643	5.678.451	5.274.223	111	93
2. iznos finansijskih obaveza	4.626.466	5.291.774	5.288.627	114	100
3. Razlika (+ ili -) = 1-2	485.177	386.677	-14.404	80	
<i>Obračun izvršenja propisane obaveze u %</i>					
a) Ostvareno %= red.br.1 / red.br.2	110,5%	107,3 %	99,7%		
b) Propisani minimum %	100,0%	100,0%	85,0 %		
Više (+) ili manje (-) = a - b	10,5%	7,3%	14,7 %		
II. 1-90 dana					
1. Iznos finansijske aktive	5.622.709	6.283.942	5.962.300	112	95
2. iznos finansijskih obaveza	5.107.109	5.957.300	5.923.403	117	99
3. Razlika (+ ili -) = 1-2	515.600	326.642	38.897	63	
<i>Obračun izvršenja propisane obaveze u %</i>					
a) Ostvareno %= red.br.1 / red.br.2	110,1%	105,5%	100,7 %		
b) Propisani minimum %	100,0%	100,0%	80,0%		
Više (+) ili manje (-) = a - b	10,1%	5,5%	20,7 %		
III. 1-180 dana					
1. Iznos finansijske aktive	6.245.949	7.032.175	6.884.494	113	98
2. iznos finansijskih obaveza	5.662.698	6.861.962	6.802.157	121	99
3. Razlika (+ ili -) = 1-2	583.251	170.213	82.337	29	
<i>Obračun izvršenja propisane obaveze u %</i>					
a) Ostvareno %= red.br.1 / red.br.2	110,3%	102,5%	101,2 %		
b) Propisani minimum %	95,0%	95,0%	75,0 %		
Više (+) ili manje (-) = a - b	15,3%	7,5%	26,2 %		

Iz prezentiranih podataka se zaključuje da su se banke na dan 30. 09. 2008. godine pridržavale propisanih ograničenja, i ostvarile bolju ročnu usklađenost finansijske aktive i obaveza u odnosu na propisane limite.

77

Likvidnost bankarskog sistema u Federaciji BiH je, na osnovu svih iznesenih pokazatelja, na zadovoljavajućem nivou. Međutim, iako se kod većine banaka rizik likvidnosti ocjenjuje niskim ili srednjim, evidentno je da je trend rizika rastući. Kako je ovaj segment poslovanja i nivo izloženosti likvidnosnom riziku u korelaciji s kreditnim rizikom, a imajući u vidu i efekte širenja globalne finansijske krize na BiH i uticaj na bankarski sektor u F BiH, prvenstveno u kontekstu pojačanog pritiska na likvidnost banaka, treba istaći da će u narednom periodu banke trebati još više pažnje posvetiti upravljanju rizikom likvidnosti i uspostavljanjem i provođenjem politika likvidnosti koje će osigurati izvršenje svih dospjelih obaveza banke na vrijeme, a na osnovu kontinuiranog planiranja budućih likvidnosnih potreba uzimajući u obzir promjene u operativnim, ekonomskim, regulativnim i ostalim uslovima poslovnog okruženja banaka. FBA će, i putem izvještaja i on site kontrola u bankama, pratiti i nadzirati kako banke upravljaju ovim rizikom i da li postupaju u skladu s usvojenim politikama i programima.

2.4. Devizni rizik-devizna usklađenost aktive i pasive bilansa i vanbilansa

U svom poslovanju banke su izložene značajnim rizicima proizašlim iz mogućih gubitaka po bilansnim i vanbilansnim stavkama nastalim usljed promjene cijena na tržištu. Jedan od tih rizika je i devizni rizik (FX) koji nastaje kao rezultat promjena valutnih kurseva i/ili neusklađenosti nivoa aktive, pasive i vanbilansnih stavki u istoj valuti - individualna devizna pozicija ili svih valuta zajedno sa kojima banka posluje - ukupna devizna pozicija banke.

U cilju osiguranja primjene i provođenja opreznosnih principa kod obavljanja deviznih aktivnosti banaka, te smanjenja uticaja deviznog rizika na njihovu profitabilnost, likvidnost i kapital FBA je donijela Odluku o minimalnim standardima za upravljanje deviznim rizikom

banaka³¹ kojom se regulišu minimalni standardi za donošenje i provođenje programa, politika i procedura za preuzimanje, praćenje, kontrolu i upravljanje deviznim rizikom, te propisana ograničenja za otvorenu individualnu i ukupnu deviznu poziciju (duga ili kratka), obračunata u odnosu na osnovni kapital banke.³²

Kako bi FBA pratila usklađenost banaka s propisanim ograničenjima i nivo izloženosti deviznom riziku, banke su dužne dnevno izvještavati FBA. Na osnovu kontrole, praćenja i analize dostavljenih izvještaja, može se zaključiti da se banke pridržavaju propisanih limita i da obavljaju svoje FX aktivnosti u okvirima istih.

S obzirom da Centralna banka BiH funkcioniše kao valutni odbor i gdje je EURO valuta sidro valutnog odbora, u praksi banke nisu izložene deviznom riziku kada je u pitanju najznačajnija valuta EURO.

Prema stanju na dan 30. 09. 2008. godine na nivou bankarskog sistema u valutnoj strukturi aktive banaka učešće stavki u stranim valutama iznosilo je 11,2% ili 1,7 milijardi KM (na kraju 2007. godine 15,6% ili 2,2 milijarde KM). S druge strane, valutna struktura pasive bitno je drugačija, jer je učešće obaveza u stranoj valuti znatno veće i iznosi 56,4% ili 8,6 milijardi KM (na kraju 2007. godine 53,9% ili 7,6 milijardi KM).

U sljedećoj tabeli daje se struktura i trend finansijske aktive i obaveza i devizna pozicija za EURO kao najznačajniju valutu³³ i ukupno.

-u milionima KM-

Tabela 35 : Devizna usklađenost finansijske aktive i obaveza (EURO i ukupno)										
Opis	31.12.2007.				30.09.2008.				INDEX	
	EURO		UKUPNO		EURO		UKUPNO		EURO	UKUPNO
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	6/2	8/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
<i>I. Finansijska aktiva</i>										
1. Novčana sredstva	1.330	17,7	1.882	22,3	893	10,9	1.400	15,3	67	74
2. Krediti	157	2,1	205	2,4	153	1,9	187	2,0	97	91
3. Krediti s val. Klauzulom	5.910	78,9	6.233	73,8	7.046	86,2	7.463	81,5	119	120
4. Ostalo	98	1,3	130	1,5	81	1,0	110	1,2	83	85
Ukupno (1+2+3+4)	7.495	100,0	8.450	100,0	8.173	100,0	9.160	100,0	109	108
<i>II. Finansijske obaveze</i>										
1. Depoziti	4.632	65,8	5.518	69,0	5.390	67,9	6.348	70,9	116	115
2. Uzeti krediti	1.752	24,9	1.806	22,6	1.799	22,7	1.848	20,6	103	102
3. Dep. i kred. s val. klauz.	341	4,8	341	4,3	373	4,7	373	4,2	109	109
4. ostalo	315	4,5	325	4,1	375	4,7	386	4,3	119	119
Ukupno (1+2+3+4)	7.040	100,0	7.990	100,0	7.937	100,0	8.955	100,0	113	112
<i>III. Vanbilans</i>										
1. Aktiva	38		41		101		134			
2. Pasiva	429		431		321		326			
<i>IV. Pozicija</i>										
Duga (iznos)	64		70		16		13			
%	4,8%		5,2%		1,2%		1,0%			
Kratka										
%										
Dozvoljena	30%		30%		30%		30%			
Manja od dozvoljene	25,2%		24,8%		28,8%		29%			

³¹ "Službene novine F BiH", br. 3/03, 31/03, 64/03, 54/04.

³² Članom 8. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kapitalom banke propisana su ograničenja: za individualnu deviznu poziciju za EURO najviše do 30% osnovnog kapitala, a za ostale valute do 20%, i deviznu poziciju banke najviše do 30%.

³³ Izvor: Obrazac 5-Devizna pozicija.

Ako se analizira struktura stranih valuta, u finansijskoj aktiv³⁴ dominantno je učešće EURO, s tim da je u 2008. godini smanjeno za 5,1 indeksni poen (sa 71,5% na 66,4%) uz smanjenje nominalnog iznosa sa 1,6 milijardi KM na 1,1 milijardu KM. Učešće EURO u obavezama je povećano sa 87,6% na 88%, odnosno nominalno sa 6,7 milijardi KM na 7,6 milijardi KM.

Međutim, u obračun izloženosti FX riziku ulazi i iznos indeksiranih stavki aktive (kredit³⁵ i obaveza³⁵, koji je posebno značajan u aktiv³⁵ (81,5% ili 7,5 milijardi KM) i ima stalni trend rasta, što je dijelom rezultat rasta uzetih inokredita kao sve značajnijeg izvora u strukturi pasive banaka i depozitnih sredstava najvećim dijelom dobijenih od banaka iz grupacije (uglavnom dioničara). Na ostale devizne stavke aktive odnosi se 18,5% ili 1,7 milijardi KM sa strukturom: stavke u EURO 12,3% ili 1,1 milijarda KM i ostale valute 6,2% ili 0,6 milijardi KM (na kraju 2007. godine krediti ugovoreni sa valutnom klauzulom u iznosu od 6,2 milijarde KM su imali učešće od 73,8%, a ostale stavke u EURO 18,7% ili 1,6 milijardi KM). Od ukupnih neto kredita (10 milijardi KM) 74,6% je ugovoreno s valutnom klauzulom, uglavnom vezano za EURO (94,4%).

Na drugoj strani, struktura finansijskih obaveza uslovljava i determinira strukturu stavki finansijske aktive, za svaku valutu pojedinačno. U deviznim obavezama (8,9 milijardi KM) najveće učešće od 84,4% ili 7,6 milijardi KM imaju stavke u EURO (najviše depoziti), dok je učešće i iznos indeksiranih obaveza minimalan i iznosi 4,2% ili 0,4 milijarde KM (na kraju 2007. godine učešće obaveza u EURO bilo je 83,8% ili 6,7 milijardi KM, a indeksiranih obaveza 4,3% ili 0,3 milijarde KM).

Posmatrano po bankama i ukupno na nivou bankarskog sistema FBiH može se konstatovati da se izloženost banaka i sistema FX riziku u 2008. godini kretala u okviru propisanih ograničenja i u odnosu na 2007. godinu je poboljšana, čemu je doprinijelo i povećanje osnovnog kapitala od 2%.

Sa 30. 09. 2008. godine dugu deviznu poziciju imalo je 12 banaka, a kratku devet. Na nivou sistema iskazana je kratka devizna pozicija od 1% osnovnog kapitala banaka, što je za 29% manje od dozvoljene. Individualna devizna pozicija za EURO iznosila je 1,2% pri čemu su stavke finansijske aktive bile veće od finansijskih obaveza (duga pozicija) i ista je za 28,8% manja od dozvoljene.

Iako u uslovima funkcioniranja valutnog odbora banke nisu izložene deviznom riziku za najznačajniju valutu EURO, dužne su da se pridržavaju propisanih ograničenja za svaku valutu, kao i za ukupnu deviznu poziciju, te da dnevno upravljaju ovim rizikom u skladu s usvojenim programima, politikama, procedurama i planovima.

³⁴ Izvor: Obrazac 5-Devizna pozicija: dio finansijske aktive (u stranim valutama denominirana u KM). Prema metodologiji, fin. aktiva se iskazuje po neto principu (umanjena za rezerve za kreditne gubitke).

³⁵ U cilju zaštite od promjena deviznog kursa banke ugovaraju određene stavke aktive (kredit³⁵ i obaveza sa valutnom klauzulom (propisom je dozvoljena samo dvosmjerna valutna klauzula).

III ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Nakon što je konsolidacija i stabilizacija bankarskog sektora Federacije BiH dostigla zavidan nivo, naredne aktivnosti treba da budu usmjerene na dalji napredak i razvoj sistema. To pretpostavlja neprekidan angažman svih dijelova sistema, zakonodavnih i izvršnih vlasti kako bi se obezbijedilo stvaranje povoljnijeg ukupnog ekonomskog ambijenta što bi podsticajno djelovalo na banke i povratno, na privredu.

Agencija za bankarstvo FBiH u narednom periodu će:

- nastaviti, kao i do sada, na provođenju aktivnosti, iz njene nadležnosti, na objedinjavanju supervizije na državnom nivou;
- nastaviti kontinuiran nadzor banaka off-site i on-site kontrolama, sa težištem na ograničenim-ciljanim kontrolama dominantnih rizičnih segmenata bančinog poslovanja, s ciljem da supervizija bude efikasnija i u tom smislu:
 - nastaviti sistematsko praćenje aktivnosti banaka na sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma i unaprijeđivati saradnju sa drugim nadzornim i kontrolnim institucijama,
 - i dalje insistirati na kapitalnom jačanju banaka, posebno onih koje bilježe nadprosječan rast aktive,
 - kontinuirano nastaviti nadzirati banke u kojima je koncentrisan veliki iznos štednje i drugih depozita, a u cilju zaštite deponenata,
 - raditi, kao i do sada, na dogradnji podzakonske regulative, polazeći od Bazelskih principa i Evropskih direktiva kao dio priprema za priključivanje BiH Evropskoj uniji,
 - održati kontinuitet kontrole platnog prometa,
 - uspostavljati i širiti saradnju sa supervizorskim autoritetima u zemljama iz kojih su investitori prisutni u bankarskom sektoru FBiH, kao i s drugim zemljama u cilju što efikasnije supervizije,
 - unapređivati saradnju s Udruženjem banaka BiH po svim segmentima bankarskog poslovanja, organizovanje savjetovanja i pružanje stručne pomoći u primjeni zakonske i podzakonske regulative za bankarstvo, itd;
- kontinuirano operativno usavršavanje informacionog sistema koji će omogućiti rano upozoravanje i preventivno djelovanje u otklanjanju slabosti u poslovanju banaka;
- nastaviti permanentnu edukaciju i stručno osposobljavanje kadrova;
- okončati proces preostalih privremenih uprava i ubrzati postupak likvidacija na osnovu zaključka Upravnog odbora od 29. 03. 2006. godine.

Takođe je potrebno dalje angažovanje institucija i organa u Bosni i Hercegovini i Federaciji BiH na:

- realizaciji zaključka Parlamenta Federacije BiH o uspostavljanju bankarske supervizije na nivou države;
- okončanju procesa privatizacije dvije državne banke;
- zaokruživanje i dogradnja regulative za finansijski sektor, koja se odnosi na djelovanje, status i poslovanje mikrokreditnih organizacija, preduzeća koja se bave lizingom, osiguravajućih društava, itd.;
- ubrzavanju provođenja ekonomskih reformi u realnom sektoru kako bi se dostigao nivo ostvaren u monetarnom i bankarskom sektoru;
- na osnovu dokumentovanih materijala stručno i profesionalno obrađenih u Udruženju banaka BiH, a putem Ministarstva finansija Federacije BiH, neophodno je ubrzano raditi na:

- kontinuiranom dograđivanju zakonske regulative za bankarski sektor i finansijski sistem polazeći od Bazelskih principa i Evropskih bankarskih direktiva,
- uspostavljanju posebnih sudskih odjela za privredu,
- uspostavljanju efikasnijih postupaka izvršenja zaloga,
- donošenju zakona o zaštiti povjerilaca i potpune odgovornosti dužnika,
- donošenju zakona ili poboljšanju postojećih zakonskih propisa kojim se uređuje oblast sigurnosti i zaštite novca u banci i transportu.

Kao najbitniji dio sistema, banke bi trebale koncentrisati aktivnosti na:

- daljnje kapitalno jačanje srazmjerno rastu aktive i rizika, većoj profitabilnosti, solventnosti, dosljednijoj primjeni usvojenih politika i procedura u sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma, i sigurnosti i zaštiti novca u banci i transportu, a u skladu sa zakonom i podzakonskim aktima;
- jačanje sistema interne kontrole i funkcije interne revizije koja će biti potpuno neovisna u radu;
- stalno unapređivati i saradivati s Udruženjem banaka BiH po pitanju stručnog osposobljavanja, izmjene svih zakonskih propisa koji su postali ograničavajući faktor u razvoju banaka, uvođenju novih proizvoda, naplati potraživanja i aktivno uključivanje u formiranju jedinstvenog registra neurednih dužnika-pravnih i fizičkih lica;
- redovno i ažurno dostavljanje podataka Centralnom registru kredita i Jedinstvenom Centralnom registru računa kod Centralne banke BiH.

Broj : UO - 7 - 2 /08
Sarajevo, 11.12.2008. godine

PRILOZI

PRILOG 1.....	Osnovni podaci o bankama u F BiH
PRILOG 2.....	Bilans stanja banaka po šemi FBA
PRILOG 3.....	Štednja stanovništva u bankama F BiH
PRILOG 4.....	Izveštaj o kretanju aktive bilansa i vanbilansnih rizičnih stavki
PRILOG 5.....	Bilans prihoda i rashoda banaka
PRILOG 6.....	Izveštaj o stanju i adekvatnosti kapitala
PRILOG 7.....	Podaci o zaposlenim u bankama F BiH

PRILOG 1

Banke u Federaciji Bosne i Hercegovine - 30.09.2008.godine

Br.	BANKA	Adresa	Telefon	Direktor
1	ABS BANKA dd - SARAJEVO	Sarajevo Trampina 12/VI	033/280-300, fax:280-230	GERHARD MAIER privremeni direktor
2	BOSNA BANK INTERNATIONAL dd - SARAJEVO	Sarajevo Trg djece Sarajeva bb	033/275-100, fax:203-122	AMER BUKVIĆ
3	BOR BANKA dd - SARAJEVO	Sarajevo Obala Kulina bana 18	033/663-500, fax:278-550	HAMID PRŠEŠ
4	FIMA BANKA dd - SARAJEVO	Sarajevo Kolodvorska br. 5.	033/720-070, fax:720-100	EDIN MUFTIĆ
5	HERCEGOVAČKA BANKA dd MOSTAR	Mostar Nadbiskupa Čule bb.	036/332-901, fax:332-903	Privr.upravitelj - Nikola Fabijanić - 16.04.2007.
6	HYPO ALPE-ADRIA-BANK dd - MOSTAR	Mostar Kneza Branimira 2b	036/444-444, fax:444-235	PETAR JURČIĆ
7	INTESA SANPAOLO BANKA DD BiH	Sarajevo Obala Kulina bana 9a	033/497-555, fax:497-589	ALMIR KRKALIĆ
8	INVESTICIONO-KOMERCIJALNA BANKA dd - ZENICA	Zenica Trg B&H 1	032/448-400, fax:448-501	SUVAD IBRANOVIĆ
9	KOMERCIJALNO-INVESTICIONA BANKA DD V.KLADUŠA	V.Kladuša Ibrahima Mržljaka 3.	037/771-253, fax:772-416	HASAN PORČIĆ
10	NLB TUZLANSKA BANKA dd - TUZLA	Tuzla Maršala Tita 34	035/259-259, fax:250-596	ALMIR ŠAHINPAŠIĆ
11	POŠTANSKA BANKA BiH dd - SARAJEVO	Sarajevo Put zivota 2	033/564-000, fax: 564-050	IGOR ADLEŠIĆ privremeni direktor
12	PRIVREDNA BANKA SARAJEVO dd - SARAJEVO	Sarajevo Alipašina 6	033/277-700, fax:664-175	AZRA ČOLIĆ
13	PROCREDIT BANK dd - SARAJEVO	Sarajevo Emerika Bluma 8.	033/250-950, fax:250-971	PETER MÖLDERS
14	RAIFFEISEN BANK dd BiH - SARAJEVO	Sarajevo Danijela Ozme 3	033/287-100, fax: 213-851	MICHAEL MÜLLER
15	TURKISH ZIRAAT BANK BOSNIA dd - SARAJEVO	Sarajevo Dženetića Čikma br. 2.	033/252-230, fax: 252-245	KENAN BOZKURT
16	UNA BANKA dd - BIHAĆ	Bihać Bosanska 25	037/222-400, fax: 222-331	Privr.upravitelj - Stjepan Blagović - 01.05.2005.
17	UNICREDIT BANK dd - MOSTAR	Mostar Kardinala Stepinca bb	036/312-112, fax:312-121	BERISLAV KUTLE
18	UNION BANKA dd - SARAJEVO	Sarajevo Dubrovačka 6	033/561-000, fax: 201-567	ESAD BEKTEŠEVIĆ
19	VAKUFСКА BANKA dd - SARAJEVO	Sarajevo M. Tita 13.	033/666-288, fax: 663-399	AMIR RIZVANOVIĆ

20	VOLKSBANK BH dd - SARAJEVO	Sarajevo	Fra Andela Zvizdovića 1	033/295-601, fax:295-603	REINHOLD KOLLAND
----	----------------------------	----------	-------------------------	-----------------------------	---------------------

PRILOG 2

BILANS STANJA BANAKA U FBiH PO ŠEMI FBA

AKTIVNI PODBILANS

u 000 KM

R.br.	O P I S	31.12.2006.	31.12.2007.	30.09.2008.
	A K T I V A			
1.	Novčana sredstva i računi depozita kod depozitnih institucija	4.286.202	4.894.973	4.406.435
1a	Gotov novac i nekamatonosni računi depozita	1.514.758	349.241	383.776
1b	Kamatonosni računi depozita	2.771.444	4.545.732	4.022.659
2.	Vrijednosni papiri za trgovanje	41.121	44.361	24.144
3.	Plasmani drugim bankama	105.390	69.314	84.089
4.	Kreditni, potraživanja po poslovima lizinga i dospjela potraživanja	6.820.154	8.874.984	10.375.731
4a	Kreditni	6.609.122	8.660.593	10.176.631
4b	Potraživanja po poslovima lizinga	180	168	160
4c	Dospjela potraživanja po kreditima i poslovima lizinga	210.852	214.223	198.940
5.	Vrijednosni papiri koji se drže do dospijanja	4.801	4.204	6.202
6.	Poslovni prostor i ostala fiksna aktiva	314.012	363.270	415.406
7.	Ostale nekretnine	27.659	41.846	31.270
8.	Investicije u nekonsolidovana povezana preduzeća	27.679	34.390	38.924
9.	Ostala aktiva	170.492	215.938	220.677
10.	MINUS:Rezerve za potencijalne gubitke	299.155	347.358	389.930
10a	Rezerve na stavke pozicije 4. Aktive	288.433	334.139	376.696
10b	Rezerve na pozicije Aktive osim pozicije 4.	10.722	13.219	13.234
11.	UKUPNA AKTIVA	11.498.355	14.195.922	15.212.948
	O B A V E Z E			
12.	Depoziti	8.379.322	10.190.977	11.012.043
12a	Kamatonosni depoziti	7.529.517	9.368.121	10.131.926
12b	Nekamatonosni depoziti	849.805	822.856	880.117
13.	Uzete pozajmice - dospjele obaveze	7.802	7.376	4.131
13a	Stanje dospjelih, a neisplaćenih obaveza	0	0	0
13b	Stanje neizmirenih - pozvanih za plaćanje vanbilansnih obaveza	7.802	7.376	4.131
14.	Uzete pozajmice od drugih banaka	2.890	3.289	3.289
15.	Obaveze prema vladi	0	0	0
16.	Obaveze po uzetim kreditima i ostalim pozajmicama	1.420.944	1.856.471	1.886.080
16a	sa preostalim rokom dospijanja do jedne godine	196.381	357.425	406.066
16b	sa preostalim rokom dospijanja preko jedne godine	1.224.563	1.499.046	1.480.014
17.	Subordinisani dugovi i subordinisane obveznice	145.079	242.791	268.180
18.	Ostale obaveze	315.733	384.976	521.545
19.	UKUPNE OBAVEZE	10.271.770	12.685.880	13.695.268
	K A P I T A L			
20.	Trajne prioritetne dionice	30.180	26.224	26.136
21.	Obične dionice	858.610	1.018.997	993.601
22.	Emisiona ažia	71.130	94.739	121.583
22a	na trajne prioritetne dionice	8.332	8.332	16.433
22b	na obične dionice	62.798	86.407	105.150
23.	Neraspoređena dobit i rezerve kapitala	172.581	260.146	312.124
24.	Kursne razlike	0	0	
25.	Ostali kapital	94.084	109.936	64.236

26.	UKUPNI KAPITAL (20. do 25.)	1.226.585	1.510.042	1.517.680
27.	UKUPNE OBAVEZE I KAPITAL (19 +26)	11.498.355	14.195.922	15.212.948
	PASIVNI I NEUTRALNI PODBILANS	641.164	606.788	616.213
	UKUPNA BILANSNA SUMA BANAKA	12.139.519	14.802.710	15.212.948

PRILOG 3

NOVA ŠTEDNJA STANOVNIŠTVA PO PERIODIMA

u 000 KM

	31.12.2006.	31.12.2007.	30.09.2008.
Državne banke	31.723	30.469	32.652
Privatne banke	3.308.413	4.086.820	4.496.761
UKUPNO	3.340.136	4.117.289	4.529.413

PRILOG 4

KLASIFIKACIJA AKTIVE I VANBILANSNIH RIZIČNIH STAVKI
na dan 30.09.2008. godine

- AKTIVNI BILANS -

u 000 KM

R. br.	STAVKE AKTIVE BILANSA I VANBILANSA	K L A S I F I K A C I J A					UKUPNO
		A	B	C	D	E	
1.	Kratkoročni krediti	1.947.917	328.843	3.941	729	0	2.281.430
2.	Dugoročni krediti	6.911.852	767.072	143.337	73.099	0	7.895.360
3.	Ostali plasmani	49.571	1.493	31	30	0	51.125
4.	Obračunata kamata	51.851	8.817	0	12	0	60.680
5.	Dospjela potraživanja	64.283	44.193	24.813	64.084	0	197.373
6.	Potraživanja po plaćenim garancijama	268	0	1.125	0	174	1.567
7.	Ostala aktiva	5.101.467	5.480	2.686	1.863	3.847	5.115.343
8.	STAVKE AKTIVE BILANSA UKUPNO:	14.127.209	1.155.898	175.933	139.817	4.021	15.602.878
	a) Plative garancije	373.063	52.327	0	1.108	0	426.498
9.	b) Činidbene garancije	532.389	119.044	655	125	0	652.213
10.	Nepokriveni akreditivi	44.187	23.991	196	299	0	68.673
11.	Neopozive kreditne obaveze	1.567.855	85.581	801	114	0	1.654.351
12.	Ostale potencijalne obaveze	20.919	0	0	0	0	20.919
13.	STAVKE VANBILANSA UKUPNO:	2.538.413	280.943	1.652	1.646	0	2.822.654
14.	UKUPNO STAVKE BILANSA I VANBILANSA (8 + 13)	16.665.622	1.436.841	177.585	141.463	4.021	18.425.532
15.	Opšti kred.rizik i Potencijalni kred.gubici (r.br.14 X % gubitaka)	235.408	100.310	43.174	74.789	4.021	457.702
16.	Već formirane Opšte rezerve (A) i Posebne rezerve (B,C,D,E)	236.066	100.309	43.174	74.789	4.021	458.359
17.	VIŠE (MANJE) formiranih rezervi (R.br.16. - R.br.15.) + ili -	658	-1	0	0	0	657

PRILOG 5

BILANS USPJEHA

u 000 KM

ELEMENTI	OSTVARENO 30.09. 2007.		OSTVARENO 30.09.2008.		INDEX 4 : 2
	Iznos	učešće u ukupnom prihodu	Iznos	učešće u ukupnom prihodu	
PRIHODI					
Prihod od kamata	603.157	102%	692.034	114%	115
Kamatni troškovi	230.872	39%	309.884	51%	134
Neto kamatni prihodi	372.285	63%	382.150	63%	103
Prihod od naknada i ostali operativni prihodi	220.599	37%	222.572	37%	101
UKUPNI PRIHOD	592.884	100%	604.722	100%	102
TROŠKOVI					
Rezerve za potencijalne gubitke	119.073	20%	121.704	20%	102
Troškovi plaća i doprinosa	154.162	26%	174.920	29%	113
Troškovi fiksne aktive i režije	89.211	15%	107.796	18%	121
Ostali troškovi	117.051	20%	139.526	23%	119
UKUPNI TROŠKOVI (bez kamata)	479.497	81%	543.946	90%	113
NETO PRIHOD PRIJE POREZA	113.387	19%	60.776	10%	54
Porez na prihod			3.660		
NETO PRIHOD	113.387	19%	57.116	10%	50

PRILOG 6

UPOREDNI PREGLED O STANJU I ADEKVATNOSTI KAPITALA
AKTIVNI PODBILANS

u 000 KM

<i>R.br.</i>	<i>O P I S</i>	<i>31.12.2006.</i>	<i>31.12.2007.</i>	<i>30.09.2008.</i>
1	OSNOVNI KAPITAL BANKE			
1.a.	Dionički kapital, rezerve i dobit			
1.1.	Dionički kapital - obične i trajne priorit.nekumulat. dionice -novčane uplate	873.390	1.029.756	1.004.359
1.2.	Dionički kapital - obične i trajne priorit.nekumulat. dionice -uložene stvari i prava	12.550	12.550	12.550
1.3.	Iznos emisionih ažia ostvarenih pri uplati dionica	71.130	94.739	121.583
1.4.	Opšte zakonske rezerve (rezerve propisane zakonom)	61.228	65.945	84.105
1.5.	Ostale rezerve koje se ne odnose na procjenu kvaliteta aktive	86.990	128.882	166.538
1.6.	Zadržana – neraspodijeljena dobit iz prethodnih godina	93.543	130.354	136.095
1.a.	UKUPNO (od 1.1. do 1.6.)	1.198.831	1.462.226	1.525.230
1.b.	Odbitne stavke od 1.a.			
1.7.	Nepokriveni gubici prenešeni iz prethodnih godina	62.603	65.908	73.464
1.8.	Gubitak iz tekuće godine	7.030	8.156	32.508
1.9.	Knjigovodstvena vrijednost vlastitih (trezorskih) dionica u posjedu banke		2	81
1.10.	Iznos nematerijalne imovine	40.105	52.089	58.022
1.b.	UKUPNO (od 1.7. do 1.10.)	109.738	126.155	164.075
1.	IZNOS OSNOVNOG KAPITALA: (1.a.-1.b.)	1.089.093	1.336.071	1.361.155
2	DOPUNSKI KAPITAL BANKE			
2.1.	Dionički kapital - obične i trajne priorit.kumulat. dionice -novčane uplate	2.850	2.917	2.829
2.2.	Dionički kapital - obične i trajne priorit.kumulat. dionice -uložene stvari i prava	0	0	0
2.3.	Opšte rezerve za kreditne gubitke na kategoriju A – Dobra aktiva	150.200	197.782	236.066
2.4.	Iznos obračunate dobiti u tekućoj godini revidirane i potvrđene eksternom revizijom	85.689	93.945	20.562
2.5.	Iznos dobiti za koju je FBA izdala rješenje o privremenoj obustavi raspodjele	0	0	0
2.6.	Iznos subordinisanih dugova najviše 50% iznosa Osnovnog kapitala	139.251	191.575	206.821
2.7.	Hibridne konvertibilne stavke - najviše do 50% iznosa Osnovnog kapitala	0	0	5.000
2.8.	Iznos stavki-obaveza trajnog karaktera bez obaveze za vraćanje	5.828	50.855	56.359
2.	IZNOS DOPUNSKOG KAPITALA: (od 2.1. do 2.8.)	383.818	537.074	527.637
3	ODBITNE STAVKE OD KAPITALA BANKE			
3.1.	Dio uloženog dioničkog kapitala koji je po ocjeni FBA primljena, a procjenjena vrij.	0	0	0
3.2.	Ulozi u kapital drugih pravnih lica koji prelaze 5% visine Osnovnog kapitala banke	17.236	16.036	16.036

3.3.	Potraživanja od dioničara sa znač. glas.pravom - odobrena suprotno propisima	0	0	0
3.4.	VIKR prema dioničarima sa znač. glas. pravom u banci bez saglasnosti FBA	0	0	0
3.	IZNOS ODBITNIH STAVKI OD KAPITALA BANKE: (od 3.1. do 3.4.)	17.236	16.036	16.036
A	IZNOS NETO KAPITALA BANKE (1.+2.-3.)	1.455.675	1.857.109	1.872.756
B.				
	RIZIK PONDERISANE AKTIVE I KREDITNIH EKVIVALENATA	8.282.086	10.740.880	12.341.079
C.				
	STOPA NETO-KAPITALA (ADEKVATNOSTI KAPITALA) (A.:B.) X 100	17,6%	17,3%	15,2%

PRILOG 7

BROJ ZAPOSLENIH RADNIKA PO BANKAMA

R.br.	BANKA	31.12.2006.	31.12.2007.	30.09.2008.
1	ABS BANKA dd SARAJEVO	297	326	367
2	BOR BANKA dd SARAJEVO	40	42	46
3	BOSNA BANK INTERNATIONAL dd Sarajevo	104	145	173
4	FIMA BANKA dd SARAJEVO	58	101	148
5	HERCEGOVACKA BANKA dd MOSTAR	98	93	89
6	HVB CENTRAL PROFIT BANKA dd SARAJEVO	476	465	
7	HYPO ALPE ADRIA BANK dd MOSTAR	492	550	620
8	INTESA SANPAOLO BANKA dd BiH	233	479	509
9	INVESTICIJSKA BANKA FBiH SARAJEVO	84	104	
10	INVESTICIONO KOMERCIJALNA BANKA dd ZENICA	163	154	177
11	KOMERCIJALNO INVESTICIONA BANKA dd VELIKA KLADUŠA	66	65	67
12	LT GOSPODARSKA BANKA dd SARAJEVO	196		
13	NLB TUZLANSKA BANKA dd TUZLA	479	472	493
14	POŠTANSKA BANKA dd SARAJEVO	63	97	118
15	PRIVREDNA BANKA dd SARAJEVO	170	163	166
16	PROCREDIT BANK dd SARAJEVO	595	831	884
17	RAIFFEISEN BANK BH dd SARAJEVO	1.348	1.543	1.721
18	TURKISH ZIRAAT BANK dd SARAJEVO	108	129	150
19	UNA BANKA dd BIHAĆ	61	59	59
20	UNI CREDIT BANKA BH dd MOSTAR	840	840	1.406
21	UNION BANKA dd SARAJEVO	175	179	176
22	VAKUFСКА BANKA dd SARAJEVO	175	184	197
23	VOLKSBANK BH dd SARAJEVO	285	340	358
	UKUPNO	6.606	7.361	7.924